

**Valamon Kristuksen kirkastumisen luostarin
kehittämissuunnitelma ja hoitoluokitus**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Lepaa, Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

syksy, 2016

Ville Paananen

Maisemansuunnittelun koulutusohjelma
LEPAA

Tekijä	Ville Paananen	Vuosi 2016
Työn nimi	Valamon Kristuksen kirkastumisen luostarin kehittämissuunnitelma ja hoitoluokitus	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön oleellisin tavoite on Valamon luostarin keskeisten viheralueiden kehittäminen toimivampaan suuntaan sekä koko alueen hoitoluokittaminen. Valamo on Heinävedellä sijaitseva Suomen ainoa ortodoksinen miesluostari. Luostarilla on pitkä historia, mutta Heinävedellä luostari on toiminut vasta 1940-luvusta lähtien. Valamon luostarin talouden pohjana on matkailutoiminta. Luostarin puistoa hoidetaan pääsääntöisesti talkootyöväen voimin. Kehittämissuunnitelmassa ja hoitoluokituksessa on otettu tämä asia huomioon.

Tarve kehittämissuunnitelmalle sekä hoitoluokitukselle syntyi kesän 2016 erikoistumisharjoittelujakson aikana. Jakson aikana luostarin olemassa oleva kasvillisuus inventoitiin. Luostarin puisto jaettiin alueisiin, joille muodostettiin ammattimainen hoitoluokitus. Varsinaisia kehitettäviä alueita ovat luostarin keskeisimmät ja julkisimmat tilat.

Haasteellista Valamon luostarin viheralueiden suunnittelussa on ollut luostarin tarpeiden määrittely, ja niiden yhdistäminen matkailualan yrityksen tarpeisiin. Näitä seikkoja on tutkittu työn tieto-osuudessa.

Toinen haaste on ollut se, että toimenpiteet tullaan tekemään talkootyöntekijöiden voimin. Kehittämissuunnitelma tähtää siihen, että puisto olisi tulevaisuudessa suunniteltu niin toimivaksi, että vaihtuvat talkoolaiset pystyvät sen ohjeita noudattamalla hoitamaan.

Valamon luostarin puisto on ainutlaatuinen viherympäristö. Sillä on myös tärkeä rooli monille ihmisille hengellisenä ympäristönä. Hyvin hoidetut viheralueet korostavat tätä ulottuvuutta. Talkootyö taas on merkittävä osa koko Valamon yhteisöllistä elämää.

Avainsanat kehittämissuunnitelma, hoitoluokitus, luostari, Valamo, ortodoksinen

Sivut 33 sivua, joista liitteitä 7 sivua

Degree Programme in Landscape Design
LEPAA

Author	Ville Paananen	Year 2016
Subject	The Development Plan and the Maintenance Classification for the New Valamo Monastery	

ABSTRACT

The essential objective of this thesis was to improve the central green areas of Valamo monastery in order to make them more functional and practical and to create a classification for the maintenance for the whole area. Valamo is located in Heinävesi and it is the only male monastery in Finland. The monastery has a long history but in Heinävesi it has acted since 1940s. The basis of the economy of the monastery is tourism activities. The monastery park has mainly been taken care of by volunteer workers.

The need for the development plan as well as treatment rating occurred during the author's specialization period in Valamo monastery in the summer of 2016. During the period, the monastery was made of the existing vegetation inventory.

The park was divided in areas, which were formed by a professional classification for maintenance. Actual areas for new improvements are the most central and public domains.

The challenge of Valamo monastery green area planning was the definition of the needs of the monastery, and their integration into the needs of tourism business. These issues are being studied in the information section of the thesis.

Another challenge was the fact that the measures will be carried out by volunteer workers. The development aims to ensure that the park should be designed so functional in future that changing voluntary workers are able to manage it by following the instructions.

Valamo park is a unique green environment. It also has an important role for many people as a spiritual environment. Well-maintained green areas highlight this aspect. Voluntary workings is an important part of the whole communal life of Valamo.

Keywords Development plan, treatment rating, monastery, Valamo, orthodox

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Terminologiaa.....	2
2	VALAMON LUOSTARIN HISTORIAA.....	2
2.1	”Vanha Valamo”	3
2.2	Uusi Valamo Heinäveden Papinniemessä	3
3	LUOSTARI VIHERALUEENA.....	5
3.1	Valamon luostarin viheralueet.....	5
3.2	Aiempi tutkimus	6
3.3	Aiemmat suunnitelmat ja puiston aiempi hoito	6
4	SUUNNITTELU TYÖN ETENEMINEN JA ALUEEN RAJAUS	8
4.1	Valamon luostarin tarpeiden ja toiveiden määrittely viheralueidensa suhteen	9
4.2	Valamon puiston rakenne	10
4.2.1	Alue 1. Kuusikuja	10
4.2.2	Alue 2. Aukio kirkon edessä ja siihen liittyvä viheralue kirkon ja vanhan kirkon välissä	11
4.2.3	Alue 3. Kulttuurikeskus	12
4.2.4	Alue 4. Agora-alue	12
4.2.5	Alue 5. Veljestön trapesan eli ruokasalin sisäänkäynti	13
4.2.6	Alue 6. Trapesa-ravintolan takapiha	13
4.2.7	Alue 7. Päärakennuksen piha	14
4.2.8	Alue 8. Kansanopiston piha	14
4.2.9	Alue 9. Lehtipuukujanne.....	14
4.2.10	Alue 10. Hotellien piha	14
4.2.11	Alue 11. Luostarin tuleva portti ja siihen liittyvä sisääntuloalue	15
4.2.12	Alue 12. Toinen kuusikuja.....	15
4.2.13	Alue 13. Huoltotilat	15
4.2.14	Alue 14. Konservointilaitoksen piha.....	16
4.2.15	Alue 15. Veljestön yksityinen alue.....	16
4.2.16	Alue 16. Kasvimaat ja hyötytarhat	16
5	KASVILLISUUSINVENTAARIO JA KUNTOKARTOITUS.....	16
5.1	Kuusikuja	16
5.2	Kirkon edusta.....	17
5.3	Kulttuurikeskus.....	18
5.4	Agora-alue	19
5.5	VELJESTÖN TRAPESAN SISÄÄNKÄYNTI	21
5.6	Trapesa-ravintolan takapiha	22
5.7	Päärakennuksen piha	23

5.8	Kansanopiston piha	24
5.9	Lehtipuukujanne.....	24
5.10	HOTELLIEN PIHA	25
6	VALAMON PUISTON KEHITÄMISSUUNNITELMA.....	25
6.1	Käyttäjien tarpeiden huomioonottaminen kehittämissuunnitelmassa sekä hoitosuunnitelmassa.	26
6.2	Matkailu	27
6.3	Kansanopisto	27
6.4	Kulttuurikeskus.....	27
6.5	Kohti monimuotoisempaa ja toimivampaa viherympäristöä	27
7	LUOSTARINPUISTON HOITOLUOKITUS JA HOITOSUUNNITELMA YHTEISÖLLISYYDEN HENGESSÄ.....	28
7.1	Selkeys ja helppohoitoisuus puiston hoidossa.....	29
7.2	Talkootyön edut ja haitat	29
7.3	Vapaaehtoisten työntekijöiden työpanoksen organisointi.....	30
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA.....	30
8.1	Talkootyön merkitys yhteisöllisyyden hengessä.....	31
	LÄHTEET.....	32
	HAASTATTELUT.....	33

Liitteet

Liite 1	Valamon luostarin kehittämissuunnitelma ja hoitoluokitus 2016
Liite 2	Toimintojen keskittyminen luostarin alueella
Liite 3	Tärkeimmät reitit
Liite 4	Kasvillisuusinventaariorio
Liite 5	Kehitettävät alueet
Liite 6	Valamon luostarin hoitoluokitus
Liite 7	Hoitotoimenpidetaulukko

1 JOHDANTO

Suoritin erikoistumisharjoittelujakson kesällä 2016 Valamon luostarissa. Tarve kehittämissuunnitelmalle syntyi kesän aikana. Valamon puistoa oli hoidettu useita vuosia pelkästään vapaaehtoisten voimin ilman ammatillista pätevyyttä. Kun aloitin työni luostarissa, puisto oli päässyt melko huonoon kuntoon ammattilaisen näkökulmasta. Kesän 2016 aikana suurin osa puiston hoidollisista ongelmista saatiin kuntoon, mutta samalla itselleni heräsi huoli, että kuinka tämä puisto saataisiin pidettyä myös jatkossa kunnossa.

Luostarilla ei ole puutarhuria ja puistotöitä on tehnyt monen kirjava joukko vapaaehtoisia talkoolaisia, joiden töitä ei ole selkeästi organisoitu ammattilaisen näkökulmasta. Koska olemme tekemisissä elävän materiaalin kanssa, on johdonmukaisuus hoidossa kaiken perusta. Myös suunnittelullisista näkökulmista luostarissa oli tehty joitain ratkaisuja, joiden hoito on aivan liian monimutkaista tai vaikeaa.

Tämä opinnäytetyö perustuu niihin havaintoihin, joita luostarin puistossa on tehty kesän 2016 aikana. Samoin luostarin arkistosta selvitettiin edellisten suunnitelmien rakenne. Materiaalia löytyi yllättävän vähän, mutta kasvillisuuslistojen avulla pystyi päättämään, milloin mitäkin luostariin on lisätty.

Haasteellista oli myös määritellä ortodoksisen matkailusta elävän miesluostarin tarpeita viheralueidensa suhteen. Näitä tarpeita pyritään avaamaan tässä opinnäytetyössä.

Luostarin puisto on syntynyt luontaisesti vanhojen ja uusien rakennusten ympärille. Monilla alueilla varsinainen vihersuunnittelu on jätetty toteuttamatta, ja se onkin johtanut muutamiin rakennusteknisiin ongelmiin. Luostarin puiston syntyä selvitettäessä, tutkin myös Valamon luostarin arkistossa olevat dokumentit, joita löytyi yllättävän niukasti.

Keskeisin tavoite tässä opinnäytetyössä on kehittämissuunnitelman kautta tarjota Valamon luostarille ”punainen lanka” puiston suunniteluun ja tarjota malli luostarin puiston hoitoon hoitoluokituksen muodossa, jota luostariin ei ole aikaisemmin tehty. Muutosehdotukset eivät ole suuria, vaan tähtäävät pienillä järjeistämisillä kohden helppohoitoisempaa ja loogisempaa viherympäristöä. Kehittämissuunnitelmassa on otettu koko ajan huomioon se, että rutiinihoidon tulee tekemään talkooporukka. Tästä syystä alueiden ja ratkaisujen tulee olla riittävän selkeitä. Perusidea on se, että uusilla lisäyksillä helpotetaan hoitoa, eikä tuoteta lisää alueita, joita ei pystytä pitämään yllä.

Luostarin puisto on jaettu alueisiin. Kehittämissuunnitelmassa on keskitytty alueisiin, joiden muutostyöt ovat tällä hetkellä realistisia. Alueet, joille on tulossa rakennuksellisia muutoksia, on jätetty pois, koska alueen suunnittelu on järkevämpää yhdessä rakennushankkeen kanssa tai sen jälkeen.

Hoitoluokitukseen on otettu mukaan kaikki luostarin keskeisimmät alueet. Hoitoluokitus pohjaa yleiseen Viheralueiden hoitoluokitukseen. Luokituksen myötä luostarin puiston hoidon pitäisi olla helpommin organisoitavissa.

Luostareiden viheralueita on tutkittu hyvin vähän. Tämän opinnäytetyön on tarkoitus tuottaa myös informaatiota luostarista viherympäristönä myös muille viheralan osaajille. Luostarit ovat itäisessä Euroopassa merkittävä asiakasryhmä, mutta ortodoksinen luostari tarpeineen ja tapoineen on hyvin erilainen ympäristö kuin tyypillinen kaupunkipuisto. Tässä työssä pyrin avaamaan näitä tarpeita myös ortodoksisen kirkon ulkopuolisille jäsenille.

1.1 Terminologiaa

Joitain ortodoksisia termejä on syytä avata, koska ne eivät ole yleisesti käytössä läntisessä Euroopassa.

Metropoliitta = Hiippakuntapiispa (Suomen ortodoksinen kirkko n.d.)

Igumeni = Miesluostarin johtajan arvonimi (Arkkimandriitta Arseni, 109.)

Arkkimandriitta = Rovastia vastaavan pappismunkin arvonimi (Suomen ortodoksinen kirkko n.d.)

Pappismunkki = Papiksi vihitty munkki (Arkkimandriitta Arseni, 212.)

Trapesa = Luostarin ruokasali. (Arkkimandriitta Arseni, 267.)

Ristisaatto = Papiston ja kirkkokansan suorittama saatto, jossa kannetaan muun muassa ristiä ja kirkkolippuja. (Arkkimandriitta Arseni, 237–238.)

Panagia-kulkue = Kulkue, jossa veljestö siirtyy kirkosta ruokasaliinsa. (Arkkimandriitta Arseni, 209.)

2 VALAMON LUOSTARIN HISTORIAA

Valamon luostarilla on pitkä historia. Tässä työssä historia käydään läpi pääpiirteittäin.

2.1 ”Vanha Valamo”

Valamon luostarin perustajina pidetään pyhittäjiä Sergeitä ja Hermannia, joiden uskotaan saapuneen Valamon saarelle. Sergei on perimätiedon mukaan kreikkalainen munkki, ja Herman hänen oppilaansa. (Sidoroff 1988, 73.)

Alkuperäinen Valamon Kristuksen kirkastumisen luostari perustettiin Valamon saarelle keskelle Laatokan Järveä. Luostarin perustamisajankohdasta ei ole selkeää varmuutta. Yleensä perustamisen yhteydessä puhutaan 1100-luvusta tai 1200-luvusta. (Takala 2011, 10.) Valamo oli alun perin köyhä talonpoikaisluostari, mutta keskiajan loppupuolella siitä kasvoi suuri ja vauras luostari. Luostarin elinkeinoina oli maataloutta, kalastusta ja metsästystä. (Kirkinen 1982, 29–32.)

Maantieteellisesti Ruotsin ja Venäjän rajalla sijaitseva luostari koki hävitystä sodissa moneen otteeseen. Lopulta 1611 ruotsalais-suomalainen sotajoukko tuhosi luostarin, ja luostari toiminta hiipui noin sadaksi vuodeksi. (Kirkinen 1982, 32.)

Pietari Suuren toimesta luostarielämä palautettiin Valamon saarelle vuonna 1716. (Kirkinen 1982, 32.) Tämän jälkeen Valamo koki nousun ja siitä tuli yksi venäjän merkittävimmistä hengellisistä keskuksista. (Takala 2011, 10.) Igumeeni Damaskinin aikana (1839–1881) luostaria rakennettiin paljon ja luostarista tuli todellinen suurluostari. (Ambrosius 1982, 39–40.) Valamo oli kaikkein suurimmillaan 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. (Takala 2011, 10.) Suurimmillaan vuonna 1913 luostarin veljestöön kuului 359 munkkia ja 562 noviisia. (Ambrosius 1982, 39.)

Laatokan Valamon kasvu pysähtyi ensimmäiseen maailmansotaan. (Takala 2011, 11.) Neuvostoliiton ja Suomen rajan sulkeuduttua pysyvästi, Valamon luostari siirtyi Suomen ortodoksisen kirkon hoitoon. (Ambrosius 1982, 44–46.)

Talvisodan alkaessa luostarin veljestöön kuului enää noin 200 henkeä. (Takala 2011, 11.) Luostarielämä Valamon saarella päättyi, kun luostari evakuoitiin helmikuussa vuonna 1940. (Pappismunkki Ambrosius 1982, 54.) Tästä alkoi Valamon luostarin evakkotaival Kannonkosken kautta Heinäveden Papinniemeen. (Takala 2011, 14–18.)

2.2 Uusi Valamo Heinäveden Papinniemessä

Ministeri Saastamoisen omistama Papinniemen kartano siirtyi Vanhasta Valamosta evakkoon lähteneen veljestön omistukseen 24. heinäkuuta vuonna 1940. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 8.)

Papinniemen kartano oli toiminut pääasiallisesti Ministeri Yrjö Herman Saastamoisen kesäpaikkana. Tästä johtuen kartanon pellot olivat melko

huonokuntoisia. (Takala 2011, 24-32.) Peltopinta-alaa kauppaan kuului noin 50 hehtaaria ja metsiä oli noin 300 hehtaaria. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 25.)

Valamo oli ollut talonpoikaisluostari, jonka elinkeinona oli ollut maatalous. Laatokan Valamosta siirtynyt veljestö pyrki jatkamaan tuttua elämäntapaansa. Yksi seikka, joka oli vaikuttanut Saastamoisten kartanon hankintaan, oli se, että Saastamoisten kartanon karja oli samanlaista kuin Laatokan Valamon karja. (Takala 2011, 24.)

Veljestö alkoi kunnostaa kartanon rakennuksia sekä peltoja. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 26-30.) Valamon traditioon on kuulunut pyhiinvaellusperinne, joka jatkui vaatimattomissa olosuhteissa Papinniemessä, vaikka luostarilla oli hyvin rajalliset resurssit matkailijoiden vastaanottamiseen. Luostari kiinnosti myös muita matkailijoita. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 66-72.)

1960-luvulle tultaessa suurin osa vanhasta veljestöstä oli jo kuollut, ja luostarin tulevaisuus näytti epävarmalta. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 92.) Luostarin vanhalla veljestöllä ei ollut enää voimia ylläpitää Papinniemmen tilaa. (Takala 2011, 260.)

Luostaritoiminta alkoi kuitenkin elpyä 1970-luvulla. (Takala 2011, 316.) Monien ortodoksien huoli luostaritoiminnan jatkumisesta sai aikaan aallon, jonka johdosta Valamo on nykyisin toimiva ortodoksinen luostari. Vuonna 1973 Helsingissä perustettiin Valamon ystävät ry, jonka ensimmäisenä ja tärkeimpänä hankkeena oli Valamon uuden kivisen kirkon rakentaminen. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 106.) Uusi pohjoisen Venäjän kirkkoarkkitehtuuria edustava kirkko valmistui vuonna 1976, ja se vihittiin vuonna 1977. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 108.)

Kirkon vihkimisen jälkeen ihmisten kiinnostus luostaria kohtaan kasvoi. Uuden kirkon valmistumisen myötä Valamossa alkoi jälleenrakentamisen kausi. Metropoliitta Panteleimon kuva: ”Pyhäkön valmistumisen myötä saapui uusia kilvoittelijoita. Heidän joukossaan oli veli Kristoforos, josta tuli isä Ambrosius, Uuden Valamon Rakentaja”. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 118.)

Valamoon rakennettiin uudet asuntolarakennukset Juurikkasalmen rantaan. Hotelli vieraille valmistui vuonna 1983. Samoin rakennettiin vuonna 1984 kulttuurikeskus, joka käsittää konservointilaitoksen, kirjaston, museon sekä juhlasalin. Kulttuurikeskusta laajennettiin vuonna 2006. Luostari tarvitsi myös asianmukaisen vastaanoton, jonka rakennus valmistui vuonna 1986. Samassa rakennuksessa toimivat myös luostarin toimistot, matkamuistomyymälä sekä viinimyymälä, jossa myydään vuonna 1998 perustetun Valamon viinitehtaan tuotteita. Luostarin vanha navettarakennus on saneerattu ravintolaksi jo 1970-luvulla. Nämä palvelut ovat mahdollistaneet sen, että Valamo on laajaja palveluita tarjoava matkailuyritys.

(Valamon luostari n.d.) Luostarin alueelle sijaitsee myös Suomen ainoa ortodoksinen kansanopisto, jonka kurssitarjonta tarjoaa sekä maallisia, että ortodoksisia aiheita luostariin soveltuvien aihealuein. (Arkkimandriitta Panteleimon)

Valamosta on muutamassa vuosikymmenessä kasvanut Suomen ortodoksisen kirkon merkittävä keskus, joka vetää puoleensa vuosittain noin 160 00 matkailijaa ja pyhiinvaeltajaa (Takala 2011, 327.)

3 LUOSTARI VIHERALUEENA

Luostaritoimintaa koskevat kirkolliset säännökset määrittelevät luostarin viheralueiden käyttöä. Samoin kuin luostarisäännöt määrittelevät myös, kuinka luostarin alueella on soveliasta käyttäytyä. Luostarin säännöt pohjaavat Basileios Suuren luostarisääntöihin (Metropoliitta Johannes 2003, 94.) Näistä syistä luostarin pihapiiri ei ole tavallinen puisto. Luostarin alueella on noudatettava luostariin sopivaa käytöstä. Nurmikentät eivät ole oleskelua varten, eikä luostarin keskeisimmällä alueella ole tarvetta pelikenttiin tai liikuntapaikkoihin. Valamon luostari onkin talkootyöjohtajansa Raimo Lehoniemen johdolla luonut luontopolkuja ja ulkoliikuntamahdollisuuksia hieman syrjemmälle luostarin pihapiiristä. Nämä laajat ulkoilureitit jäävät tästä työstä rajauksen johdosta pois.

3.1 Valamon luostarin viheralueet

Valamo on matkailualan yritys, mutta se on ensisijaisesti myös ortodoksinen miesluostari. Tämä tuo alueelle sen uniikin leiman, joka vetoaa moniin siellä vieraileviin matkailijoihin. Luostarin suurimpina haasteina onkin ollut se, kuinka nittoa yhteen elinkeinona toimiva matkailuyrittäminen ja perinteinen ortodoksinen luostari toiminta. Valamo on koko olemassa olonsa ollut avoin luostari, mikä tarkoittaa sitä, ette se ei ole ollut suljettu, kuten monet luostarit saattavat olla. Tästä syystä luostaria on laajennettu varsinkin 1970-luvulla sekä 1980-luvulla. (Arkkimandriitta Panteleimon 1990, 118.)

Kirkollinen ympäristö ja jumalanpalvelukset luovat omat lisänsä Valamon viheralueille. Valamon puisto on myös liturginen ympäristö. Näitä ei ole otettu riittävästi huomioon edellisiä suunnitelmia tehtäessä. Kirkollisen elämän ymmärtäminen on välttämätöntä, jos halutaan päästä toimivaan lopputulokseen.

Kesä ja kasvukausi ovat luostarissa matkailun, kirkollisten vierailuiden ja juhlien aikaa. Puiston on oltava siistissä kunnossa koko kasvukauden. Luostarin matkailutoiminta virkistyy kesäkuun alusta lähtien syyskuun loppuun

asti. Varsinainen huippusezonki tiivisty heinäkuulle, jolloin matkailu on kaikkein vilkkaimmillaan.

Suurena haasteena tässä työssä onkin kirkollisenmaailman ja matkailu-
maailman vaatimusten yhteensovittaminen.

3.2 Aiempi tutkimus

Valamon puistoa ei ole tutkittu sellaisenaan aikaisemmin. Valamosta on tehty lukuisia muita tutkimuksia. Viimeisimpänä on Elsi Takalan kirjoittama Erakkomunkit Heinävedellä, jota tässä teoksessa on käytetty lähteenä. Kirja keskittyy Valamon luostarin Papinniemen historiaan ja käytännön elämään. (Takala 2011, 7–9.)

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöistä löytyy Valamoa sivuavia töitä, kuten Jari Kinnusen ”Valamon ja Lintulan Luostarin pyhiinvaellusreitien kunnostus”. Näissä töissä ei kuitenkaan puututa varsinaisesti luostarin keskeisen puistomaisen alueen selvitykseen. (Kinnunen 2013)

3.3 Aiemmat suunnitelmat ja puiston aiempi hoito

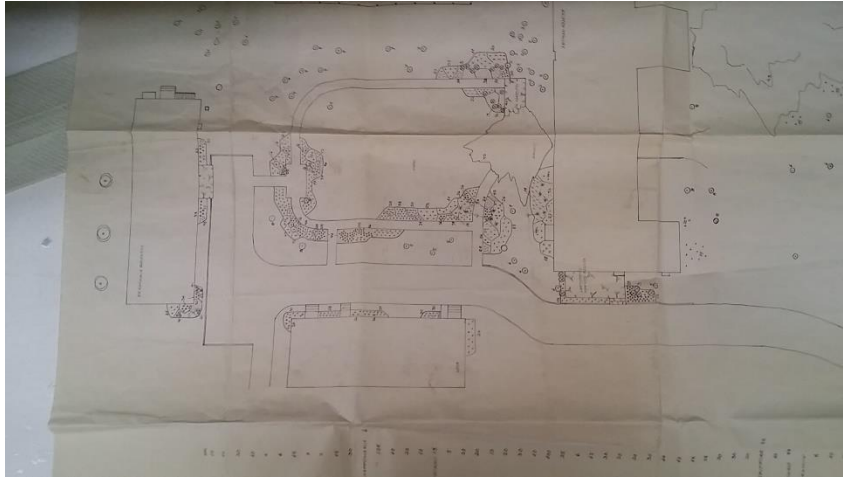
Laatokan Valamosta Heinävedelle siirtynyt veljestö oli iällisesti vanhaa. Alkuaikojen hoito oli hyvin käytännönläheistä. Luostarin varajohtajana toiminut pappismunkki lisak perusti vanhan päärakennuksen rannanpuoleiselle rinteelle puutarhan omenapuineen. Lisäkin siirryttyä tuon ilmaisiin, puutarhaa hoiti arkkidiakoni Viktor. Vanhan veljestön ikäännyttyä ja veljestön harvennuttua luostarin viheralueet jäivät vähällä hoidolle. Iäkkäällä veljestöllä ei yksinkertaisesti ollut energiaa ylläpitää puutarhoja. (Haastattelu Metropolilta Panteleimon, 2016.)

Veljestön yksittäisillä jäsenillä oli myös omia pieniä puutarhojaan, joista he saivat vaihtelua muutoin yksipuoliseen ruokavalioonsa.

Valamon arkistosta löytyi hyvin vähän suunnitelmia ja dokumentteja puiston hoidosta. Kattavin suunnitelma, joka löytyi, oli Jaakkola & Wegeliuksen tekemä vuosilta 1972–1973 (kuva 1). Suunnitelman hankemiehenä voidaan pitää intohimoista kasvien ihailijaa pappismunkki Antonia. (Takala 2011, 320.) Näissä suunnitelmissa oli keskitytty lähinnä edellisen päärakennuksen ja ravintolaksi muutetun navetan pihojen kunnostukseen. Suunnitelmissa oli runsaasti pensaita, puita sekä perennoja. Suunnitelma sisälsi myös runsaasti ohjeita istuttamiseen ja nurmikon perustamiseen sekä ylläpitoon. Metropolilta Panteleimonin mukaan pappismunkki Antonin tarmo oli käännekohta luostarin piha-alueiden kannalta.

Suunnitelma toteutettiin pappismunkki Antonin johdolla. Hän myös vastasi uusien istutusten hoidosta. Valitettavasti pappismunkki Antonin pois-
menon jälkeen uusien istutusten hoitoon ei ollut riittävästi resursseja. Eikä

suunniteltu puutarha ehtinyt kukoistaa kovinkaan monta vuotta. (Haastattelu Metropoliitta Panteleimon, 2016) Tältä ajalta saamme kuitenkin kiittää pappismunkki Antonia luostarin vanhoista jalopuista. Luostarin kasvilisuudesta ainakin *Abies sibirica*, *Quercus robur*, *Rosa spinosissima* 'Plena', *Rosa* 'Splendens', *Pinus mugo* ja *Populus balsamifera* on tämän aikakauden tuotoksia. Pappismunkki Antonin jälkeen luostarin keskeisten alueiden ilmettä yksinkertaistettiin, jotta niiden ylläpito silloisella väellä oli mahdollista.

Kuva 1. Pappismunkki Antonin aikainen osin toteutettu suunnitelma. (Puutarhasuunnitelma Jaakkola & Wegelius 1972.)

Toinen puutarhaluonnos, joka arkistosta löytyi, oli luonnosmainen ehdotelma 1980-luvulta Trapesa-ravintola takapihan kaunistamiseksi. Tätä suunnitelmaa ei ole toteutettu. Samoin luostarin arkistoista löytyi laaja kasvilista, joka on selkeästi jonkin suunnitelman kilpailutus. Luostarissa on useita puukujanteita. Nämä kujat ovat muodostuneet lähinnä tarpeesta. Kartanoon johti aiemmin useita karjateitä, ja näitä teitä reunusti puurivistö. Nykyinen lehtipuukuja on syntynyt juuri tällä tavalla. Vanhat munkit toivat Laatokan Valamossa käydessään mukanaan useita tammen taimia ja ne istutettiin tälle kujalle. Nykyisin puut ovat komeassa kunnossa. Myöhemmin kujaa täydennettiin Vanhasta Valamosta tuoduilla puilla entises-tään. (Haastattelu Metropoliitta Panteleimoni, 2016)

Arkistosta löytyi myös koko alueen laaja maatalouden kehittämissuunnitelma 1980-luvulta, jossa koristepuutarhaa sivuttiin vähän. Piha-alueista todettiin lähinnä, että uusien rakennusten ympärille tulisi istuttaa kasvillisuutta. Hoitoa kommentoitiin, että talkootyö pitäisi tehdä iskuryhmissä motivoituneen työnjohtajan johdolla.

Luostarin pihapiiriä on hoidettu lähinnä talkootyönä. Metropoliitta Panteleimonin ollessa igumenina luostari sai avukseen hautausmaapuutarhuri Veikko Waldenin. Metropoliitta Panteleimonin mukaan: "Hän oli taivaan lahja luostarille." Walden kunnosti luostarin hautausmaan ja perehtyi myös varsinaisen luostarin mäen selkeyttämiseen. Walden oli työssään

ammattilainen, ja osasi ottaa huomioon hoidon vaatimukset. Walden hoiti oman ryhmänsä kanssa luostarin puistoa muutamia kertoja vuodessa usean vuosikymmenen ajan. (Haastattelu Metropoliitta Panteleimon, 2016)

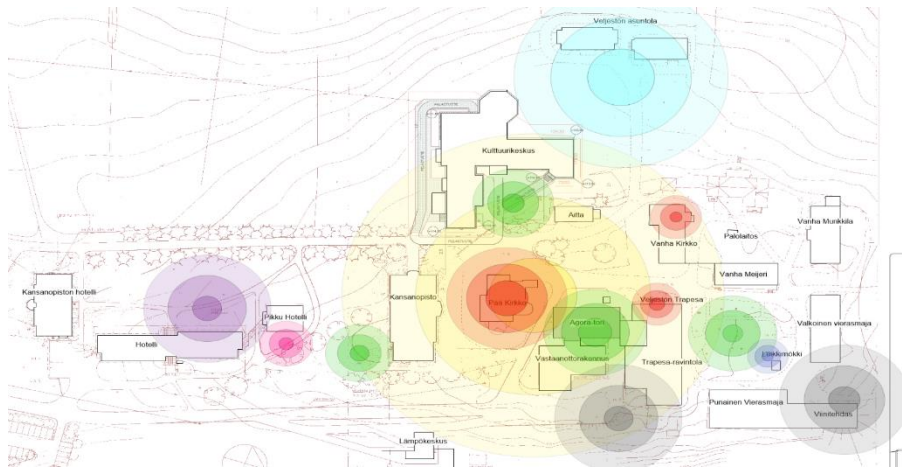
Arkkimandriitta Sergein ollessa luostarin johtajana Walden jatkoi työtään voimiensa mukaan. Arkkimandriitta Sergein aikana luostariin on istutettu uusia puita ja pensaita. Suurena kukkien ystävänä nykyinen johtaja on pannonnut monipuolistamaan luostarin kasvivalikoimaa entisestään sekä luostarin pihapiirin yleisilme on kohentunut huomattavasti.

Waldenin jälkeen puistoa on hoitanut työryhmä Elsi Takala ja Raimo Lehoniemi muiden töidensä ohella. Tästä onkin seurannut tarve keskeisten alueiden uudelleen organisointiin. Luostarissa on liikaa toimintaa muutamalle ihmiselle. Elsi Takalan ja Raimo Lehoniemen tavoite luostarin viheralueissa on ollut: ”Kohtuullisesti hoidettu, kohtuullisen helppohoitoinen sekä hoitava ympäristö”. Työryhmä on onnistunut tehtävissään varsinkin liikuntamahdollisuuksien lisäämisen suhteen. (Haastattelu Takala & Lehoniemi, 2016)

4 SUUNNITTELUTYÖN ETENEMINEN JA ALUEEN RAJAUS

Valamon viheralueiden tai puiston, kuten haluan ilmaista, koko on suuri. Laajimmillaan ajateltuna Valamon alueet käsittävät alueet Valamon tien Juurikkasalmen yli johtavan sillan edestä kauas viinimarjapeltojen taakse tulevalle niemenkärjelle asti. Myös Ksenia-rivitalojen alue kuuluu kiinteästi luostariin. Alueella on erilaisia aukeita, peltoja, kasvimaita, hedelmätarhoja, hautausmaa ja erilaisia pihaosioita. Alueen laajuudesta johtuen kehittämissuunnitelmani koskee ainoastaan luostarin keskeisimpiä alueita. Myös aidalla erotettu veljestön yksityinen alue kukkatarhoineen ja hedelmäpuineen jää suunnittelualueen ulkopuolella, koska nämä alueet koetaan veljestön yksityisenä kotipihana. Samoin kehittämissuunnitelmasta rajataan pois kuusikuja, jonka edustalle on tulossa porttirakennus. Porttirakennus tulee muuttamaan kulkua luostariin, joten sen suunnitteleminen on ajankohtaista siinä vaiheessa, kun hanke edistyy.

Kehittämissuunnitelmaan otettiin mukaan seuraavat alueet: hotellin pihat ja niiden väliin jäävä aukea nurmikenttä, hotellin ja kansanopiston välinen alue, kirkon ympäristö, kulttuurikeskuksen edusta, vastaanottorakennuksen edessä oleva Agora-alue, Trapesa-ravintolan takapiha, veljestön trapesan edusta sekä vanhan kirkon ympäristö (LIITE 5). Suunnittelussa on myös kiinnitetty erityishuomiota erilaisiin kirkollisiin reitteihin, joiden käyttö liittyy jumalanpalvelusjärjestykseen. Reitit liittyvät ristisaattoihin tai muihin oleellisiin Valamon luostarin toimintoihin (kuva 2).

Kuva 2. Valamon luostarin toimintojen keskittyminen. (Liite 2.)

4.1 Valamon luostarin tarpeiden ja toiveiden määrittely viheralueidensa suhteen

Valamon luostari on siellä kilvoittelevan veljestön koti, jonka tulee tukea heidän hengellisiä tarpeita. (Valamon Kristuksen Kirkastumisen luostarin ohjesääntö 2010/1 1§.) Tämä tarkoittaa sitä, että Valamon viheralueet ovat veljestölle henkilökohtainen asia, ja heille on suurta merkitystä sille, että he asuvat viihtyisässä ympäristössä, joka tukee heidän hengellistä kasvuaan. Munkin tulee pysyä luostarissaan tyytyen siihen, jonka hän sieltä saa. (Metropoliitta Johannes 2003, 95-96.)

Luostarin tarpeiden selvittäminen sekä kehittämissuunnitelman, että hoitosuunnitelman suhteen on ollut monimutkainen projekti. Kun aloitin erikoistumisharjoittelujaksoni Valamon luostarissa kesäkuussa 2016 kävin useita keskusteluja luostarin johtajan Arkkimandriitta Sergein kanssa. Keskusteluista selvisi, että luostari tarvitsisi alueiden selkiyttämistä ja kohentamista laajassa mittakaavassa, samoin kuin hoidon organisointia ja ammattimaistamista. Mutta kaiken pitäisi kuitenkin näyttää edustavalta ja viihtyisältä, koska kyseessä on merkittävä ortodoksinen kohde Suomessa, jossa vierailee paljon erityyppisiä matkailijoita. Omien kokemuksieni mukaan selkeää oli se, että talkootöinä hoidetussa puistossa oli kyllä pyritty tekemään parhaansa, mutta varsinaista teknistä ammattitaitoa ei ollut.

Ymmärsin nopeasti, että luostari tarvitsee ensimmäiseksi kehittämissuunnitelman sekä asianmukaisen hoitoluokituksen. (LIITE 1)

Tarpeiden kartoittamisessa haastattelin myös muita luostarin alueella asuvia ihmisiä sekä talkoolaisia, joiden vastuulla puiston hoitaminen oli ollut. Yleinen ongelma ja vastaus oli se, ettei täysin ymmärretty sitä, että laajan viheralueen hoitaminen vaatii järjestelmällisyyttä. He, jotka viheralueita hoitivat, kokivat hoidon vaikeaksi ja monimutkaiseksi. Taas ne, jotka asioista varsinaisesti päättävät, halusivat lisää viihtyisyyttä, mutta pelkkien

kukkien lisääminen tuottaa lisää työtä ja vaikeuttaa hoitoa, joten varsinaisesti resurssit ja haaveet eivät nykyisellään kohtaa. Näiden kahden asian yhteen sitominen toimivaksi kokonaisuudeksi tarvitsee ammattimaisen selvityksen ja realistisen hoitoluokituksen sekä hoitosuunnitelman.

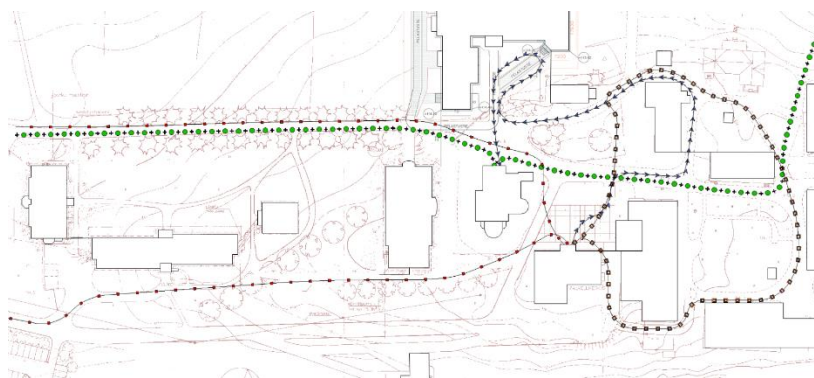
Luostari tuottaa myös kesäisin omia vihanneksiaan, joiden hoito on myös talkoovoimin järjestetty. Samoin alueella on laaja omenatarha. Hyötykasviosasto on tässä työssä jätetty vähemmälle huomiolla, vaikka alueet ovatkin määritelty aluekartassa.

Oma lukunsa on myös matkailutoiminta, konservointilaitos, viinitehdas ja kansanopisto, joiden henkilökunnille Valamo on työpaikka. Viheralueet palvelevat myös heidän tarpeitaan ja viihtyisyyden lisääminen kasvattaa viihtymistä työympäristössä. Valamo on monenlaisten erilaisten ihmisten kirjava yhteisö, jonka jäseniä yhdistää kiinnostus ja kunnioitus ortodoksista kirkkoa kohtaan.

4.2 Valamon puiston rakenne

Alueiden esittely tapahtuu tärkeysjärjestyksessä, joka tulee toimimaan myös hoitoluokituksen pohjana. Kaikki keskeiset alueet on esitelty, vaikka kaikki alueet eivät ole mukana varsinaisessa kehityssuunnitelmassa. (LIITE 1)

Alueiden määrittämisen lisäksi merkittävää oli myös reittien (kuva 3) määrittely, jotka perustuvat luostarin toimintoihin. Näitä toimintoja ovat ristisaatot, kulkuet, viinikierros ja esittelykierros.

Kuva 3. Kuvassa on osoitettu oleelliset reitit luostarin alueella. (Liite 3.)

4.2.1 Alue 1. Kuusikuja

Valamon luostarin kuusikujat ovat kuuluisia (kuva 4). Tämä kuja on luostariin johtava pääväylä. Kujalla on iso merkitys luostarin vieraille. Sen jylhällä olemuksella on hengellinen ulottuvuus. Ihminen kulkee tunnelia pitkin kohden valoa. Perille päästyään hän saapuu kirkon edelle.

Valamon luostarin tuleva portti on suunniteltu tämän kujan alkuun. Ajatuksena on, että kuusikujasta muodostuu luostarin pääsisääntulo. Asia on hieman ongelmallinen, sillä kuusikuja on niin vanha, ettei sillä ole kovin pitkää tulevaisuutta.

Kuva 4. Valamon luostarin kuusikuja (kuva Paananen).

4.2.2 Alue 2. Aukio kirkon edessä ja siihen liittyvä viheralue kirkon ja vanhan kirkon välissä

Kirkon edusta on yksi luostarin oleellisimmista edustusalueista (kuva 5). Kaikki ihmiset pysähtyvän tällä alueella. Samoin luostarin tärkeimmät reitit kulkevat tämän alueen halki.

Kirkon edusta on ensimmäinen konkreettinen luostarinäkymä vierailijoille, jotka saapuvat luostariin kuusikujaa pitkin. Alueessa on myös juhluutta. Kirkon edusta toimii myös liturgisena tilana. Ristisaatot lähtevät tästä. Samoin luostarin vieraat saapuvat yleensä ensimmäisenä kirkkoon. Kehittämissuunnitelmassa onkin pyritty korostamaan alueen juhlavaa olemusta.

Kuva 5. Puistomainen alue kirkon edustalla (kuva Paananen).

4.2.3 Alue 3. Kulttuurikeskus

Kulttuurikeskuksen näkyvänä puolena on sen sisäänkäynti (kuva 6). Alue on kirkkoa vastapäätä ja sen edustalla oleva aukio on jatkumoa kirkon edustan aukiolle. Aluetta ei ole suunniteltu ja siitä puuttuu kaikki maisemaan istuttavat elementit. Tämä alue on vastaanottava elementti kulttuurikeskukseen, jossa järjestetään erilaisia seminaareja. Rakennuskompleksissa sijaitsee myös museo, juhlasali, kirjasto, ja sen yhdessä siivessä toimii konservointilaitos. Juhlasali toimi myös luostarin edustustilana.

Kuva 6. Kulttuurikeskus (kuva Paananen).

4.2.4 Alue 4. Agora-alue

Kuva 7. Luostarin Agora (kuva Paananen).

Agora-alue käsittää alueen, joka muodostuu Trapesa-ravintolan, vastaanottorakennuksen ja kirkon väliin jäävän betonikiveyksellä päällystetyn torimaisen alueen (kuva 7). Tämä alue on koko luostarin vilkkain. Siitä johtaa sisään kulut luostarin vastaanottorakennukseen sekä luostarin ravintolaan, Trapesaan. Alueella on suuri merkitys edustuksen suhteen.

4.2.5 Alue 5. Veljestön trapesan eli ruokasalin sisäänkäynti

Kuva 8. Veljestön trapesan sisäänkäynti (kuva Paananen).

Vanhan kirkon pääty ja veljestön ruokasalin sisäänkäynti (kuva 8). Tämä on oleellinen osa luostarin sisäistä järjestystä. Veljestö käyttää ruokasalia päivittäin, koska yhteiselämään perustuvassa luostarijärjestyksessä veljestön tulee nauttia ateriansa yhdessä. Samoin tätä sisäänkäyntiä ja osaa käytävät myös kaikki kirkolliset vieraat. Eli alueen merkitys on edustehtävissä suuri. Tätä reittiä myöten kulkevat myös ristisaatot rantaan. Alue on tärkeä solmukohta luostarin alueella.

4.2.6 Alue 6. Trapesa-ravintolan takapiha

Trapesaan takapihalla oleva puutarhamainen alue. Alue on rajautunut molemmilta puolilta vierasmajoihin. Tämä on luostarin kaikkein viihtyisin ja Agoran jälkeen käytetyin alue. Luostarin matkailijat ja vieraat käyttävät aluetta virkistymistarkoitukseen. Samoin alueella järjestetään myös ulkoilmavastaanottoja.

4.2.7 Alue 7. Päärakennuksen piha

Vanha kartanon piha. Alue rajoittuu Vanhaan kirkkoon, vanhaan meijerirakennukseen ja Vanhaan Munkkilaan. Alueella sijaitse myös ennen luostarin päärakennus, mutta se tuhoutui tulipalossa. (Päivätie 2012, 8–9)

4.2.8 Alue 8. Kansanopiston piha

Kansanopiston ja hotellin välinen metsäinen puistoalue. Tällä alueella sijaitsee hyvin kaunis luonnonmukainen puistoalue. Aluetta käyttää lähinnä kansanopiston oppilaat sekä kansanopiston henkilökunta. Alueella on merkittävä tehtävä käyttäjien hyvinvointia lisäävänä elementtinä.

4.2.9 Alue 9. Lehtipuukujanne

Kuva 9. Lehtipuukujanne kansanopiston päädyssä (kuva Paananen).

Lehtipuukujanne ja hotellien ympärillä olevat nurmikentät. Luostarin toisena sisääntuloväylänä toimii erilaisista lehtipuista suunnittelemattomasti muodostunut kuja. Kuja johtaa myös Ison hotellin pääsisäänkäynnille (kuva 9).

4.2.10 Alue 10. Hotellien piha

Hotellien piha muodostuu alueesta, joka rajautuu pikku hotelliin, isoon hotelliin sekä kansanopiston majoitusrakennukseen. Yhden pihan sivuista muodostaa kuusikuja. Alue on aukea, eikä sen istutuksia ole pohdittu.

Kentällä ei näytä olevan mitään sen suurempaa funktiota, eikä sen istutuksia ole suunniteltu (kuva 10). Alue on yksi tärkeimmistä kehittämiskoh-

teista, koska se on tyhjä, eikä tarjoa oikeastaan mitään. Alueelle olisi mahdollista sijoittaa oleskelualue, mutta se vaatii ensin sen, että alue ylipääntään rakennetaan ja tehdään kutsuvaksi.

Kuva 10. Hotellien edustan aukea alue (kuva Paananen).

4.2.11 Alue 11. Luostarin tuleva portti ja siihen liittyvä sisääntuloalue

Luostarin julkisivu linja-autopysäkiltä ja kuusikujan alusta katsoen. Alue on luonnollisesti tärkeä. Se on koko luostarin ensimmäinen oleellinen näkymä. Alueelle on suunniteltu suurikokoinen porttirakennus, jonka rakentaminen on jo sovittu. Alueen kehittäminen tulee oleelliseksi yksityiskohdaisemmin, kun porttirakennushanke edistyy.

4.2.12 Alue 12. Toinen kuusikuja

Rantaan johtava toinen kuusikuja sekä ranta venelaitureineen. Alue on luonnonmukaisessa kunnossa. Alueella on leirinuotiopaikka, venelaituri pyhän Nikolauksen rukoushuone sekä talkoolaisten kesämajoitukseen tarkoitettu Rantamaja. Rantaan johtavalta reitiltä on myös polkuna yhteys luostarin rantasaunalle.

4.2.13 Alue 13. Huoltotilat

Huoltotilat sijaitsevat ravintolan sivustalla. Tällä alueella on myös luostarin roskahuolto, tupakointikoppi ja alueelle johtaa luostarin huoltotie. Alue ei ole pääasiallisesti tarkoitettu vierailijoiden käyttöön, mutta alueella liikkuu kuitenkin kaikki. Alueen tulisikin toimia enemmän huoltoalueena ja aluetta tulisi rajata tämän suuntaiseen käyttöön.

Punaisen vierasmajan edusta. Alue liittyy huoltotiehen, joka päättyy luostarin viinitehtaan edustalle. Alue on linkittynyt myös luostarin suosituimpaan puistomaiseen alueeseen. Alueen haaste on viinitehtaan toimintojen ja historiallisesti arvokkaan viheralueen yhdistäminen toisiinsa.

4.2.14 Alue 14. Konservointilaitoksen piha

Konservointilaitoksen sisäänkäynti ja sen vieressä oleva museon ja varastojen huoltoreitti. Alue ei ole matkailun kannalta oleellinen, mutta siihen on suora näkymä luostarin sisääntulosta kuusikujan kautta. Samoin aluetta käyttävät myös konservointilaitoksen työntekijät virkistysalueena.

4.2.15 Alue 15. Veljestön yksityinen alue

Valkoisen aidan rajaama veljestön yksityisten asuntojen alue. Igumenin puutarha ja luostarin omenatarha. Alueen luonne on suljettu ja yksityinen. Tämä luostarin veljestön omaa aluetta, ja se on suljettu muilta luostarin viheralueiden käyttäjiltä.

4.2.16 Alue 16. Kasvimaat ja hyötytarhat

Luostarin kasvimaat sijaitsevat peltoa reunustavan kävelyreitän vieressä. Alueella kasvatetaan vihanneksia luostarin omiin tarpeisiin. Kävelyreitiltä johtaa myös yhteys pururadalle, joka on reitti lähimetsän kalioille, joilla sijaitsee matkamiehenristi. Matkamiehen ristille johtavan radan puolivälissä sijaitsee laavu, joka on matkailijoiden virkistäytymiskäytössä. Alue on luostarin yksi virkistäytymisreitti. Luostarin ympäristössä olevat kuntoilureitit ja luontopolut on jätetty tästä kehittämissuunnitelmasta pois.

5 KASVILLISUUSINVENTAARIO JA KUNTOKARTOITUS

Kasvillisuus ja kuntokartoitus on esitelty alueittain. Mukaan on otettu puusto ja puuvartistet pensaat. Osa alueista käsitellään massoittain. Perennoja on otettu mukaan soveltuvien osien, joissain istutusryhmissä perennojen määrittely on haasteellista, koska vuosien suunnittelemattoman työn tuloksena lajivalikoima saattaa olla hieman liian monimutkainen. Tutkimuksen tulokset perustuvat kesällä 2016 suoritettuun erikoistumisharjoittelu jaksoon, jonka suoritin Valamon luostarissa. Luostarin kasvillisuus on esitelty inventaariokartassa. (LIITE 4)

Kasvi-inventaariossa on kyse niin sanotusta yleisinventoinnista, joka on tehty lyhyellä aikavälillä ja sen tarkoituksena on tuottaa perustietoa kohteesta. (Hautamäki 2000, 9.)

Kasvillisuuden ja rakenteiden tarkastelussa on otettu huomioon ne alueet, jotka ovat otettu mukaan kehitettäviin alueisiin. (Liite 5)

5.1 Kuusikuja

Kasvillisuus

Valamon noin satavuotias kuusikuja muodostuu pääasiallisesti suomalaisesta metsäkuusesta (*Picea abies*). Kuusikujan joukkoon on eksynyt oletettavasti karkulaisena rauduskoivua (*Petula pendula*) sekä metsävaahteraa (*Acer platanoides*).

Kujaa tuskin on alun pitäen istutus tiheydestä päätellen suunniteltu kuusikujaksi. Tähän tarkoitukseen se on aivan liian tiheä. Oletettavaa onkin, että kuuset ovat istutettu muodostamaan kuusiaitakuja, mutta vuosien saatossa hoidon unohduttua paikalle onkin kasvanut tiheä holvimaisen muodostelman luova kuja.

Kuusien aluskasvillisuutena on luonnonkasveja.

Metsäkuusen kuntotarkastelu voi olla vaikeaa. Kuuset saattavat näyttää hyviltä, mutta ne ovat silti sisältä lahoja. Toisaalta taas harsuuntunut ja rähjäinen kuusi voi olla sisältä aivan terve. (Lindholm 2013, 39-40.)

Valamon kuusikujan kuuset ovat monet saaneet latvavioituksia ja ovat tästä syystä monihaaraisia. Oletettavaa on, että latvan haarautuminen on muodostanut ajan kuluessa kuusiyksilöihin vesi pesän, jonka myötä on muodostunut lahoa.

Kuusikujan kuuset tulisikin mikroporata, jotta kuusten todellinen kunto saataisiin kartoitettua. Kuusikujan uusiminen on suuri projekti, ja siihen tulee suhtautua varovaisesti. (Lindholm 2013, 22.)

Pinnat

Kuusikujan päällysteenä on kivituhka (raekoko 0–8 mm), johon on sekoitettu hiekoitus soraa (raekoko 3–6 mm). Kunto on haravoimisen laiminlyönnin johdosta epätasainen.

Varusteet

Kuusien lomaan on pystytetty lyhtypylväitä. Osa pylväistä on uponnut täysin kuusten neulasmassaan. Valaisimien lasikuvut ovat tummuneet ja kraloituneet.

5.2 Kirkon edusta

Kasvillisuus

Kirkon sisäänkäynnin vasemmalla puolella on vanha ja ränsistynyt korallikanukka (*Cornus alba 'Sibirica'*). Korallikanukka tulisi harvennusleikata kolmen vuoden välein. (Räty 2009, 30.) Pensas voidaan myös leikata alas.

Vasemmalla puolella kasvaa marja-aroniaa (*Aronia x prunifolia*) ja hämykuunilijaa (*Hosta undulata* 'Erromena').

Kirkon ja Vanhan kirkon välisen viheralueen kasvillisuutena on kuusia (*Picea abies*), rauduskoivua (*Betula pendula*), pirkkalankoivua (*Betula pendula* 'Birkalensis'), ruostinpihlajaa (*Sorbus intermedia*) sekä unkarinsyreeniä (*Syringa josikea*) ja pihasyreeniä (*Syringa vulgaris*).

Kirkon ja kulttuurikeskuksen välissä kasvavat kuuset ovat jääne kuusikujasta, niiden kunto on huono, ja ne ovat vioittuneet pahoin vuosien saatossa. Kirkon ja kulttuurikeskuksen välissä rajaavana elementtinä toimii jo aiemmin esitellystä kuusikujasta jäänteinä olevat kuset. Kuuset ovat pihkaisia, monihaaraisia, harsuuntuneita ja huonokuntoisen oloisia. Oksia on aiemmin leikattu huolimattomasti, joka on aiheuttanut alaoksien epämääräisen kasvun.

Pinnat

Kirkon edusta on myös kivituhkan sekä hiekoitussoran sekoitusta. Kellotorin sivustalla oleva kohta kasvaa voimakkaasti rikkakasveja. Hoidon yhteydessä tehdyn havainnon mukaan syy on se, että se on perustettu suoraan sitä edeltäneen istutusryhmän päälle.

Varusteet

Kuusien edessä on valkoinen penkki. Syreenipensaiden edessä on luostarin opastaulu. Samoin suoraan kirkon edessä seisoo opastaulu. Harkittavaa onkin, tarvitaanko samaa taulua kahta kertaa samalla alueella.

Esteettömyys

Esteettömyys ei toteudu alueella. Kirkkoon johtaa portaat, joiden nousu on kolmekymmentä senttimetriä, kun sallittu korkeus on 20 millimetriä.

5.3 Kulttuurikeskus

Kasvillisuus

Kulttuurikeskuksen istutukset ovat jääne kesken. Alueelle on istutettu vuorimäntyä (*Pinus mugo*), mutta se ei viihdy paikallaan, koska kyseessä on lievä kosteikko sekä varjo. Vuorimänty tulisi istuttaa valoisalle ja avaralle paikalle, koska se on auringon kasvi. (Alanko ja Lagerström 2006, 174.)

Konservointilaitoksen päädyssä kasvaa rikkaruohojen valtaama ruusuan-gervoistutus (*Spiraea japonica* 'Froebelii').

Talon aittarakennuksen puolella kasvaa vanha tarhaomenapuu (*Malus domestica*) ja aitarakennuksen päätyyn on istutettu jalosyreeniä (*Syringa vulgaris*-ryhmä 'Moskovan kaunotar'). Omenapuu on terve, mutta se tulisi

nuorennusleikata. Puuta ei käytetä satopuuna, mutta se on muodoltaan kaunis ja sillä on koristeavonsa.

Erlaisia kuunliljoja on istutettu kulttuurikeskuksen ja veljestön yksityisen alueen väliin estämään ihmisten kulkua.

Pinnat

Alueen pinnat ovat joko samaa kivituhkan ja hiekoitussoran sekoitusta tai nurmikkoa.

Alueen pinnantasaus ei ole asianmukaisesti hoidettu, koska havaintojen mukaan valumavedet valuvat suoraan rakennuksen konservointilaitoksen sekä museon kulmaan. Sokkelissa on huomattavissa sammal vaurioita merkinä kosteudesta perustuksista. Alueella olisi suositeltavaa tarkistaa salaojituksen kunto sekä kunnostaa tasata pinta niin, että hulevedet valuisivat oikeisiin kohtiin. Samoin rännijuoksut vaativat uudelleen rakentamista (kuva 11).

Yksi kulttuurikeskuksen nurkista. Vesi on aiheuttanut sammaloitumista rakenteissa (kuva Paananen).

Varusteet

Keskuksen edessä on lipputanko, jota ympäröi epämääräinen nurmikais-tale. Samoin aukion laidoille on asetettu valkoisia penkkejä.

5.4 Agora-alue

Kasvillisuus

Alueelle on istutettu idänvirpiangervoa (*Spiraea chamaedryfolia*) reunustamaan aukiota panagia-kulkueen reitin puolelta sekä vastaanottorakennuksen puolelta. Pensaat ovat yli-ikäisiä ja niitä ei ole leikattua vuosiin. Angervot tulisi harvennusleikata tai leikata alas noin kolmen viiva viiden vuoden välein. (Räty 2009, 31.)

Veljestön trapesan päädyssä kasvaa tornionlaaksonruusua (*Rosa majalis* 'Tornedal') ja niiden edessä lajitelma erilaisia iiriksiä. Tornionlaaksonruusu on istutettu suoraan kivijalkaan, joka tekee pensaasta huonovointisen näköisen. Samoin iirikset ovat istutettu liian lähelle ruusua, eivät ne näin pääse kasvamaan luonnollisesti.

Trapesa ravintolan terassia kiertää koivuangervo-istutus (*Spiraea betulifolia*), joka on myös istutettu suoraan kivijalkaan, eikä kasvualustan syvyys riitä. Pensaat eivät voi erityisen hyvin.

Ravintolan terassia kiertävän aidan eteen on istutettu valtikkanauhusta (*Ligularia przewalskii*), kotkansiipisaniaista (*Matteuccia struthiopteris*) ja hämykuunilijaa (*Hosta undulata* 'Erromena'). Agora-torin puolta reunustaa kesäkukkaistutus.

Agora-aukion kirkon puoleisella sivulla on epäsymmetrinen monilajinen perennaistutus, jota ei ole varsinaisesti suunniteltu.

Pinnat

Agora-torin pinnoitteena on käytetty betonikiveä, joka on osittain eroosion kuluttamaa. Alueelle kertyy vesilammikoita, koska routa on muuttanut alueen kallistuksia. Kirkon edessä oleva käytävä on kivituhkan ja hiekoitussoran sekoitusta.

Pensaiden edustat ja istutusten edustat ovat nurmikoilla.

Varusteet ja rakenteet

Veljestön trapesan päädyn eteen on sijoitettu keltainen huvimaja. Maja on kaunis pieni yksityiskohta, joka on siirretty igumenin puutarhasta pääraennuksen tulipalon jälkeen. Huvimaja seisoo suoraan nurmikolla, mikä tekee ruohonleikkuusta ja simauksesta hyvin vaikeaa. Huvimajan edessä on painekyllästetyt tuolit ja kahdenistuttava puutarhapenkki. Aukion reunoilta on aseteltu valkoisia penkkejä kuusikappaletta. Vastaanottorakennuksen edessä on postilaatikko ja kaksi erilaista opaskylttiä.

Ravintolan terassilla on roska-astia sekä useita pöytäryhmiä. Terassin päälle voi aurinkoisella säällä avata markiisin.

Virpiangervoistutuksen eteen nurmikolle on pystytetty kaksi valaisinta, joiden ympäristöä ei ole rakennettu, tämä aiheuttaa siimauksen tarpeen tässäkin kohtaa.

5.5 VELJESTÖN TRAPESAN SISÄÄNKÄYNTI

Kasvillisuus

Hiekkakäytävän toiselle puolel on istutettu kaksikappaletta terijoensalavaa (*Salix fragilis* 'Bullata') ja sen vasemmalla puolel on rauduskoivua kaksikappaletta ja vanhankirkon seinänvierellä on mustialanruusuryhmä (*Rosa* 'Minetta'). Koivuista toinen on vaurioitunut, ja silmämääräisesti arvioituna se tuli poistaa, koska koivuun on todennäköisesti päässyt yleinen koivun lahottaja pakurikäppä. (Lindholm 2014, 32.)

Veljestön trapesan sisäänkäynnille johtavan lyhyen hiekkapolun molemmin puolin on istutettu hyvin voivaa ruusuangervoa (*Spiraea japonica* 'Froebelii'). Oikealla puolella kasvaa punalehtiruusua (*Rosa glauca*). Ruusu on kasvanut korkeaksi ja on alhaalta kalju, joten se tulisi leikata alas, vaikka seuraavan vuoden kukinta kärsiikin. (Räty 2009, 32.) Punalehtiruusun vieressä kasvaa hirvenjuurta (*Inula helenium*), joka on arvokas perinnekasvi luostarinympäristössä, joten lajia on syytä vaalia. (Luontoportti n.d.) Maanpeitekasvina on käytetty hopeatäpläpeippiä (*Lamium maculatum*), joka viihtyy paikallaan erinomaisesti. Sisäänkäynnin toisella puolel on istutusryhmä erilaisia perennoja. Mukana on muun muassa päivänliljoja (*Hemerocallis*), vuorenkilpeä (*Bergenia cordifolia*) sekä valtikkanauhusta (*Ligularia przewalskii*). Sisäänkäynnin vasen puoli on erittäin paahteinen, joten valtikkanauhus reagoi paahteiseen päivään surkastuttamalla lehtiään. (Månsson & Johanson 2002, 154.)

Vanhan kirkon päädyssä kasvaa kookas istutus perinteistä valamonruusua (*Rosa* 'Splendens'). Vääränlaisen leikkauksen johdosta ruusu on epätasapainoinen sekä lakoontuva. Ruusu tulisi leikata alas, mikä vaikuttaa seuraavan vuoden kukintaan. (Räty 2009, 32.)

Vanhan meijerirakennuksen päädyssä etelän puolella kasvaa kookas jo 1970-luvulla istutettu japaninmarjakuusi (*Taxus cuspidata*), marjakuusi ruskettaa neulasensa joka kevät, mikä on luonnollista, koska kasvi on sijoitettu suoraan auringonpaisteeseen ja kuivaan maaperään, vaikka marjakuusen paikka on varjoisammassa paikassa (Alanko & Lagerström 2006, 154.) Marjakuusen takana kasvaa juhannusruusua (*Rosa spinosissima* 'Plena'), joka on huonokuntoinen ja harva pensas. Juhannusruusu on jäänyt marjakuusen sekä näiden takana kasvavien kahden kanadantuijan (*Thuja occidentalis*) varjoon. Kanadantuijat itsessään voivat hyvin, vaikka niitä ei ole leikattu millään muotoa vuosien saatossa. (Alanko ja Lagerström 2006, 211–212.)

Tuijien alle on istutettu hopeatäpläpeippiä (*Lamium maculatum*) peittämään maanpintaa.

5.6 Trapesa-ravintolan takapiha

Kasvillisuus

Tämä alue on hyvin rehevä ja osittain umpeenkasvanut. Alueella kasvaa metsätammia (*Quercus robur*), metsävaahteroita (*Acer platanoides*), kotipihlajoita (*Sorbus aucubaria*), balsamipoppeli (*Populus balsamifera*), kookas ja vanha vuorimänty (*Pinus mugo*), siperianpihta (*Abies sibirica*), kaksi marjaomenapuuta (*Malus baccata*), tarhaomenapuu (*Malus domestica*) sekä todennäköisesti vartettu koristeomenapuu, jonka vartettu osa on jonnain keväänä paleltunut ja tilalle on kasvanut monirunkoinen pensas.

Balsamipoppeli on vanha ja huonokuntoinen ja sen toinen haara on myös leikattu pois. Puu tulisi poistaa, mutta ennen kaatamista puu olisi hyvä kalata, jotta vältetään jatkossa juurivesojen muodostumiselta.

Samoin monirunkoinen villiintynyt omenapuu ei aja alkuperäistä tarkoitustaan, vaan sekin olisi poistettava. Alueella on kokoonsa nähden aivan liikaa puustoa, ja sitä olisikin syytä karsia, jotta näkymät saataisiin jälleen auki. Pihlajista osa on kasvanut tilanpuutteen takia vinoon, ja tällaiset yksilöt olisi hyvä poistaa. Samoin vaahteroita on alueella liikaa, ja ne tukkivat alueen ilmavuutta.

Tammia ja vaahteroita on hoidettu huonosti. Kun aloitin harjoitteluni kestäkuussa puissa, oli taitamattoman leikkauksen johdosta tappeja, joita ei missään tapauksessa saisi jättää puihin. (Samuelsson & Schenkmanis 2013, 31.) Aiemmat leikkaukset olivat myös sotkeneet puiden latvusten tasapainoa. Heinäkuussa 2016 tehdyssä leikkauksessa puiden latvusten tasapainoa parannettiin, kuivat oksat ja tapit poistettiin ja puille tehtiin muutakin asianmukainen lajikohtainen hoitoleikkaus.

Vuorimänty on vanhana yksilönä kaunis, vaikka sitä ei ole hoidettu, vaan se on kasvanut harvaksi ja kookkaaksi. (Räty 2009, 33.)

Heti Trapesa-ravintolan takana kasvaa laaja kasvusto tuoksuvatukkaa (*Rubus odoratus*). Vadelman sukulaisena tuoksuvatukka kukkii toisen vuoden versoilla, jonka jälkeen kukkineet versot tulisi leikata pois tai vaihtoehtoisesti leikata koko pensas alas muutaman vuoden välein. (Räty 2009, 32.)

Muita pensaita alueella on kaksi erillistä ryhmää kurturuusua (*Rosa rugosa*). Ruusut ovat kaljuuntuneet alhaalta ja ne olisi leikattava alas mitä pikimmiten.

Lisänä alueella on myös japanintataristutus, joka olisi syytä poistaa. Japanintatar (*Fallopia japonica*) on voimakaskasvuinen vieraslaji, eikä sen käyttöä suositella. Se leviää voimakkaasti ja ongelma on jo havaittavissa viereisessä kuunlilja- (*Hosta*) ja jaloangervoistutuksessa (*Astilbe* Arendsiiryhmä), josta nousee jatkuvasta kitkemisestä huolimatta japanintataren

versoja. Japanintataren hävittäminen on vaikeaa. Yksi keino on yrittää myrkyttää kasvi glyfosaatilla tai kaivaa kasvi kokonaan ylös. (Ryttäri n.d.)

Muita vielä mainitsemattomia perennalajeja tällä alueella ovat keltapäivänliljat (*Hemerocallis lilio-asphodelus*) ja jalopähkämö (*Stachys macrantha*) sekä kurtulehtiruusun juurella kasvava hopeatäpläpeippi (*Lamium maculatum*).

Pinnat

Ympäröivä tie on kivituhkan ja hiekoitussoran sekoitusta. Punaisen vierasmajan puolelta tie on asfaltoitu. Nurmikko on hyväkuntoinen valkoapilan täyttämä luonnonnurmikko. Alueella on kasvanut enemmänkin puita, joiden kannot on jätetty paikoilleen. Tämä seikka tietenkin monimutkaistaa alueen ruohonleikuuta, joten kannot olisi syytä poistaa esimerkiksi jyrsimällä.

Varusteet ja rakenteet

Valkoisen vierasmajan kulmassa on leikkimökki, hevospatsas, koirapatsas pieniä kanapatsaita. Vuorimännyn luona on poropatsas sekä karhupatsas. Patsaat ovat taiteilija Johannes Ivakon työtä ja niillä on suuri tunnearvo luostarissa, koska ne muistuttavat pihan edellisestä tarkoituksesta niiltä ajoilta, kun luostarissa oli vielä karjaa.

Muita varusteita alueella ovat valkoiset puutarhakalusteet, jotka on sijoitettu teiden varsille sekä sattumanvaraisesti nurmikolle.

5.7 Päärakennuksen piha

Kasvillisuus

Vanhan kartanon pihaa on muokattu aikojen kuluessa. Kokonaisuus ei ole enää eheä, koska varsinainen päärakennus puuttuu. Alueella kasvaa vanhoja metsälehmäksiä (*Tilia cordata*), metsätammia (*Quercus robur*), metsävaahteroita (*Acer platanoides*), punalehtiruusua (*Rosa glauca*), lumimarjaa (*Symphoricarpos albus* var. *leavigatus*), kotipihlajaa (*Sorbus aucuparia*) sekä keltaoksanukkaa (*Cosnus alba* subsp. *stolonifera* 'Flaviramea'). Alue on kokonaisuudessaan uudistamisen tarpeessa.

Pinnat

Käytäviä peittää kivituhkan ja hiekoitussoran sekoitus. Muut pinnat ovat eritasoisia nurmikoita.

Rakenteet

Alueella ei ole varsinaisesti tällä hetkellä muita rakenteita kuin luostarin oma pieni palolaitos.

5.8 Kansanopiston piha

Kasvillisuus

Sisäänkäynnin molemmin puolin kasvaa kaksi makedonian mäntyä (*Pinus peuce*). Männyt ovat komeassa kunnossa. Kuivia oksia karsimalla niistä tulee oikein hienot yksilöt. Kansanopiston takana olevassa metsäisessä puistikossa kasvaa: Kotipihlajaa (*Sorbus aucuparia*), Rauduskoivua (*Petula pendula*), kotikatajaa (*Juniperus communis*), metsäkuusta (*Picea abies*), vuorijalavaa (*Ulmus glabra*) sekä yksi elinvoimainen pieni hevuskastanja (*Aesculus hippocastanum*). Alueen koivut ovat vanhoja, ja osassa on lahovikoja sekä merkkejä pakurikäävästä. Yli-ikäiset puut tulisi poistaa. Alueelle kannattaisi istuttaa uusia lajeja sekä nuorempia puita kasvamaan, jotta tulevaisuudessa välttyään siltä, että koko alue joudutaan kaatamaan.

Alueen kaksi iältään noin kymmenen – viisitoistavuotta vanhaa jalavaa, ovat hyvän muotoisia yksilöitä. Näiden puiden lähistöltä tulisikin karsia vanhempia puita pois, jota jalavien latvuksen kehitys ei häiriintyisi.

Hevoskastanja on saanut nurmenlaikkauksesta vaurioita, mutta kasvusta päätellen yksilö viihtyy paikallaan.

Pinnantasaus

Kansanopiston pinnantasaus on kunnossa hotellien puolelta, mutta kirkon puoleiselta sivulta se on jäänyt kesken. Nykyinen oja on liian lähellä seinää, eikä se myöskään kuljeta vesiä kaivoihin. Alueen pinnantasaus olisi syytä saattaa kuntoon, ennen mahdollisia muita suunnitelmia.

Pinnat

Alueella on luonnonnurmikko.

Varusteet

Varusteita ovat puiset puutarhahuonekalut.

5.9 Lehtipuukujanne

Valamon luostarin parkkipaikalta ylös luostarin mäelle johtava hiekkakäytävä on huoltotien puolelta reunustettu lehtipuilla. Puut on istutettu summittaisesti ja ilman sen suurempaa suunnitelmaa. Ne ovat hyvin eri ikäisiä. Mukana on metsävaahteraa (*Acer platanooides*), metsätammea (*Quercus robur*) sekä metsäkuusta (*Picea abies*). Kujanteen puut ovat nuoria hotellin kohdalta, mutta kansanopiston kohdalla kasvaa iäkkäitä yksilöitä. Osa

puista on erinomaisessa kunnossa ja toiset taas ovat erilaisten vaurioiden johdosta vioittuneet. Osa puista on kärsinyt taitamattomasta leikkauksesta.

Nuoret puut on istutettu jostain syystä kahden metrin etäisyydelle toisistaan. Näin isojen puiden istutus etäisyyden tulisi olla seitsemän - kymmenen metriä (Räty 2008, 16.) Puiden latvukset ovat kasvaneet yhteen. Hoitotoimenpiteenä suositellaan kujanteen harventamista.

Hotellin puolella on istutettu sisäänkäynnin molemmin puolin valamonruusua (*Rosa 'Splendens'*) sekä unkarinsyreeniä (*Syringa josikea*). Kummatkaan pensasta eivät voi hyvin. Ruusun on vallannut rikkakasvit ja syreeni vaikuttaa kärsivältä.

5.10 HOTELLIEN PIHA

Kasvillisuus

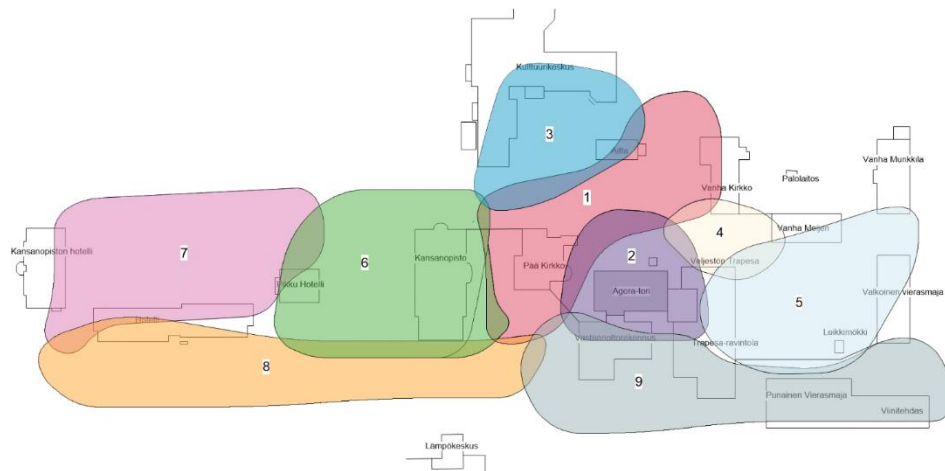
Hotellien piha on yksi kehitettävimmistä alueista. Alueen ainoana kasvillisuutena on sisäänkäyntien molemmin puolin kasvavat huonokuntoiset valamonruusuistutukset (*Rosa 'Splendens'*). Muuten alue on laaja nurmikkokenttä, jolla ei ole sen suurempaa funktiota.

Varusteet ja rakenteet.

Alueella ei ole muita varusteita kuin lyhtypylväät. Hotellien sokkeleita reunustavat osittain soravyöhykkeet. Soraa ei ole erotettu millään rakenteella nurmikosta, joten se on sotkeentunut nurmikkoon.

6 VALAMON PUISTON KEHITÄMISSUUNNITELMA

Valamon luostarin puiston kehittämissuunnitelma (LIITE 1) on kehitetty niiden havaintojen pohjalta, jotka perustuvat kesän 2016 erikoistumisharjoittelujaksoon. Valamon luostarille on tehty erinäisiä suunnitelmia ja hahmotelmia, joita esittelen omassa kappaleessaan. Luostarille ei varsinaisesti ole tehty hoitoluokitusta ja siihen perustuvaa hoitosuunnitelmaa. Työt tehdään pääasiassa talkootyön hengessä. Tämä tuo mukanaan sekä plusia, että miinuksia. Valamolla ei ole selkeää budjettia luostarin puiston ylläpitoon. Luostarilla ei ole puutarhuria, mutta luostari palkkaa vuosittain yhden henkilön hoitamaan luostarin nurmikoita. Kaikki muut hoitotoimenpiteet ovat vapaaehtoisten käsissä. Selkeää työnjakoa ei ole, eikä kukaan varsinaisesti ole johtanut viheralueisiin kohdistuvia työtoimenpiteitä. Töitä on tehty, kun niille on koettu tarvetta. Tämä on johtanut siihen, ettei puistoa ole kyetty ylläpitämään sen mukaisesti, mitä näin laaja viheralue vaatisi.

Kuva 11. Valamon luostarin kehitettävät alueet. (Liite 5)

- Alue 1. Kirkon ympäristö (Hoitoluokka A1)
- Alue 2. Agora-alue (Hoitoluokka A2)
- Alue 3. Kulttuurikeskuksen edusta (Hoitoluokka A1)
- Alue 4. Veljestön trapesan sisäänkäynti (Hoitoluokka A1)
- Alue 5. Trapeza-ravintolan takapiha (Hoitoluokka A2)
- Alue 6. Kansanopiston piha (Hoitoluokka A2)
- Alue 7. Hotellien piha (Hoitoluokka A2)
- Alue 8. Lehtipuukujanne (Hoitoluokka B5)
- Alue 9. Huoltotilat (Hoitoluokka A3)

6.1 Käyttäjien tarpeiden huomioonottaminen kehittämissuunnitelmassa sekä hoitosuunnitelmassa.

Kehityssuunnitelmaa tehtäessä on pyritty ottamaan huomioon luostarin eri ihmisryhmien tarpeet alueittain (kuva 12). Samoin reitit ja näkymät ovat olleet erityistarkkailussa. Luostari viherympäristönä poikkeaa oman ainutlaatuisen olemuksensa takia monista muista vastaavista puistoista.

Valamon puisto on keskeisiltä alueiltaan, joihin kehittämissuunnitelma keskittyy, oleskelu ja edustusalue. Puiston kirkollinen ulottuvuus näkyy toiminnoissa, jotka tapahtuvat suoraan tai välillisesti luostarin ulkoalueilta. Näitä ovat ristisaatot ja monet muut elämää rytmittävät liturgiset tapahtumat. Kirkollisia toimintoja on otettu huomioon esimerkiksi niin, etteivät puiden oksistot olisi liian alhaalla, koska kulkueissa kannetut kirkkoliput tarttuvat helposti oksistoon, mikä luo usein epämiellyttäviä tilanteita. Samoin näiden reittien ympäristön tulee olla hoidetun näköisiä.

6.2 Matkailu

Matkailutoiminta luo omia tarpeitaan. Yöpyville asiakkaille on pyrittävä järjestämään mahdollisuuksia. Nykyisellään puisto täytä oleskeluun liittyvät odotukset. Luostarin Agora-alue on keskeinen ihmisten ajanvietto paikka, mutta se on luonteeltaan virallinen ja kiireisimpään sesonkiaikaan myös ruuhkainen. Varsinaiseksi rauhalliseksi oleskelualueeksi jää Trapesa-ravintolan takapiha, joka on käymässä hieman ahtaaksi. Toinen seikka mikä varjostaa tämän alueen käyttöä, on se, että se sijaitsee hyvin lähellä Valamon viinitehdasta. Sinänsä asia ei haittaa, koska toiminta on järjestetty tyylikkäästi, mutta jatkossa olisi syytä kuitenkin pyrkiä keskittämään matkailijoiden ja vierailijoiden oleskelu alueille, joilla on mahdollisimman vähän liikennettä.

Kehittämissuunnitelmassa onkin keskitytty paljon hotellien pihojen kunnostukseen ja maisemointiin, jotta näistä alueista muodostuisi viihtyisiä ympäristöjä nauttia luostarin rauhasta.

Luostarissa vierailee myös lapsiperheitä. Vaikka kyseessä onkin luostari, kehittämissuunnitelmassa on ehdotettu kahta lasten leikkipaikkaa perustettavaksi. Toinen olisi Trapesa-ravintolan takapihalla ja toinen taas palvelisi hotellivieraiden tarpeita.

6.3 Kansanopisto

Metsämäinen puistoalue kansanopiston takapihalla palvelee pääsääntöisesti hotellien sekä kansanopiston asiakkaita. Alueeseen on hyvä panostaa, koska kansanopiston opiskelijat tarvitsevat myös oman alueensa, johon he voivat vetäytyä tarvittaessa. Hoidettu ja johdonmukainen viheralue nostaa sekä työntekijöiden että opiskelijoiden hyvinvointia.

6.4 Kulttuurikeskus

Kulttuurikeskuksen etupihan istutuksia ei ole saatettu loppuun. Nykyisellään alue on kurjan näköinen, eikä palvele tarkoitustaan. Kulttuurikeskuksessa järjestetään muun muassa kokouksia ja seminaareja. Alueen vetovoimaisuutta tulisi lisätä merkittävästi. Samoin alueelle olisi syytä harkita oleskelualueen perustamista.

6.5 Kohti monimuotoisempaa ja toimivampaa viherympäristöä

Valamon luostarissa lähes kaikki avoimet alueet ovat perustetulla nurmikolla. Nurmikko on enemmänkin eri lajeista koostuvaa luonnonheinikköä, joka pidetään lyhyenä. Tulevaisuudessa olisi oleellista miettiä, tarvitaanko näin laajoja nurmikenttiä paikassa, jonka alueet eivät ole jo luostarikäytettyymisen perusteella pelikenttiä tai ulkoilmatapahtumiin rakennettuja

alueita. Osan nurmikoista voisi aivan hyvin korvata esimerkiksi hoidetuilla niityillä.

Uudet suunnitelmat tulee suunnitella niin, että ne ovat lähtökohtaisesti mahdollisimman helppohoitoisia. Liian pienet istutusalueet ovat järkevintä poistaa ja olemassa olevat istutusalueet tulee hoitaa niin, että niillä on hoitoa helpottava ominaisuus. Kaiken pohjana on syytä pitää mielessä paikan resurssit yläpidon suhteen ja se, että asiat pohditaan niin, että ne käytännössä tuovat paikalle sen tarvitsemaa siisteyttä eivätkä monimutkaista jo laajaa kokonaisuutta.

Tässä kehittämissuunnitelmassa asiat on pohdittu nykyisen tilanteen kannalta niistä lähtökohdista, jotka ovat olemassa. Tulevaisuudessa hoidollisen tilanteen muuttuessa tilanne on toinen.

7 LUOSTARINPUISTON HOITOLUOKITUS JA HOITOSUUNNITELMA YHTEISÖLLISYYDEN HENGESSÄ

Valamon luostarin hoitoluokitus (kuva 13) pohjautuu yleiseen Viheralueiden hoitoluokitukseen (Viheralueiden hoitoluokitus, 2007.) Hoitoluokituksen yhteydessä mainitaan tehtävät hoitotoimenpiteet. Valamossa ei voi noudattaa täydellistä hoitoluokituksen mukaista ylläpitoa, sillä luostarissa ei ole vakituista puutarhuria. Luostariin palkataan joka kesä nurmikonleikkaaja ja viheralueita hoitaa myös talonmies, jolla ei ole puutarha-alan koulutusta. Koko puiston varsinainen ylläpito on talkooväen varassa.

Hoitoluokitusta rakentaessa arvotin alueet niiden sijainnin sekä statuksen mukaan. Koko luostarin keskeinen alue on hoitoluokitettu, koska näin siitä on enemmän hyötyä asiakkaalle. Samoin tulevan hoidon organisointi on helpompaa, kun alueet on selkeästi merkitty.

Luostarissa kaiken keskipiste on sen kirkko. Tästä syystä hoitoluokitus lähtee liikkeelle kirkon edustalta ja keskeisimmät alueet on luokitettu A1 alueiksi eli edustusviheralueiksi. Luostarin puiston oleskeluun painottuvat alueet taas on luokiteltu A2 eli käyttöviheralueisiin ja ne ovat keskiosaa reunustavat puistomaiset osiot. Mukana on myös A3 käyttö- ja suojaviheralueet. Luostarin hoitoluokitukseen on liitetty myös pellot ja laajat niitymäiset alueet B-alueiksi eli avoimiksi alueiksi. Myös läheiset luonnontilaiset metsät on otettu mukaan. Nämä alueet noudattavat C-luokan eli taa-jamametsien hoitoluokitusta. Luostarin johtajan ja veljestön yksityiset alueet ovat taas laitettu erityisalueiksi, koska niiden luonne on yksityinen, eikä tällaisille alueille voi suunnitella liian tiukkaa ehdotelmaa noudatettavaksi, vaan on kohteliasta ymmärtää, että nämä alueet ovat veljestön yksityisalu-eita.

Kuva 12. Valamon luostarin hoitoluokitus. (Liite 6)

7.1 Selkeys ja helppohoitoisuus puiston hoidossa

Puiston hoitoluokituksessa päämäärä on ollut esittää asiat mahdollisimman helppotajuisesti, jota näiden ohjeiden mukaan hoidon organisointi olisi mahdollisimman helppoa. Koska puistoa hoidetaan talkootyönä, ja talkooväki vaihtuu viikoittain, on oleellista opastaa vapaaehtoisia ja perehdyttää heidät luostarissa tehtävään työhön. Puiston hoito ylipäätään on sitoutunutta hoitamista, jonka taustalla on linja ja käytännöt, joita tulee noudattaa. Jos jokainen tekee, mitä huvittaa, on selvää, ettei ylläpidosta tule yhtään mitään, ja pahimmassa tapauksessa aiheutetaan vahinkoa, jota on vaikea korjata jälkikäteen.'

Hoitotoimenpiteet on esitelty selkeässä hoitotaulukossa, joka noudattaa vuoden kiertoa (LIITE 6).

7.2 Talkootyön edut ja haitat

Talkootyön etuna on se, että periaatteessa työvoimaa on paljon saatavilla. Valamon kokoinen puisto kaipaasi oikeasti puutarhuria, mutta pienellä väivannäöllä ja ammattilaisen konsultoinnilla, on mahdollista rakentaa tulevaisuudessa systeemi, jonka sisällä vaihtuva talkooväki tietää omat tehtävänsä sekä ymmärtää myös sen, mikä ei kuulu heidän toimenkuvaansa. Isoissa ratkaisuisa, kuten puiden hoidossa tai poistossa on suositeltavaa konsultoida ammattilaista. Samoin vastuunkantajana hoidollisissa toimenpiteissä on syytä käyttää henkilöä, jolla on aiheen tärkeyden vaatima koulutus.

Huonoja puolia tämän tyyppisessä järjestelmässä on tietenkin se, ettei vapaaehtoistyöntekijöiltä voi odottaa ammattimaista työpanosta. Samoin myöskin se, että hoitotoimenpiteitä tekee vaihtuvat ihmiset, luo haasteita sille, joka pitää kiinni puiston suunnasta. Hyvää tarkoittavat ihmiset voivat aiheuttaa paljon vahinkoa, jollei perusasiat ole tiedossa. Elävää materiaaliahan ei voi hoitaa ilman ymmärtämättä tulevaisuutta. Suomen ilmasto on jatkuvasti muuttuva, ja se luo omat haasteensa. Kaikessa hoidossa tulisi

olla johdonmukainen ja kärsivällinen. Tästäkin syystä Valamolle olisi parasta saada järjestettyä itselleen puutarhuri, joka kantaisi ammattimaisen vastuun puiston hoidosta, eikä puiston hoito valuisi sellaisten käsiin, jotka eivät siitä ole kiinnostuneita.

7.3 Vapaaehtoisten työntekijöiden työpanoksen organisointi

Puiston hoitoon ohjatut talkoolaiset tulee perehdyttää työhönsä. (Valamon luostari – talkootoiminta Valamon luostarissa, 6.) Koska ollaan tekemisissä elävän materiaalin kanssa, puiston hoito ei ole aivan niin yksinkertaista. Koska hoitaminen vaatii tiettyjen peruseriaatteiden ymmärtämistä ylläpidosta, luostari voisi miettiä tietynlaisen kurssitoiminnan järjestämistä yhdessä kansanopiston kanssa. Näin talkooväki olisi mahdollisimman hyvin perillä työtehtävistään.

Hoidon organisoinnin kannalta oleellista on, että vaativimmat työt jätetään viikoittaisen hoitotyön ulkopuolelle, ja talkooväki hoitaa puiston rutiinihoidon, joka on selvitetty hoitoluokituksen yhteydessä. (LIITE 5) Ihanteellista olisi saada aikaan vaihtuva porukka, joka tietäisi, mitä viikon sisällä luostarin viheralueilla tulee tehdä. Tällaisia rutiinitoimenpiteitä ovat muun muassa: kanttaus, kesäkukkien leikkaus, haravointi, ulkoalueiden siistiminen sekä kasteleminen kuivimpina jaksoina.

Hoidon onnistumisen kannalta on myös oleellista kartoittaa talkooporukan kiinnostuksen kohteet. Kyseessä on kuitenkin vapaaehtoistyö, jota jokainen tekee omien edellytystensä kautta. On kyseenalaista laittaa kitkemään ihminen, joka ei ole koskaan aikaisemmin ollut missään tekemisissä kasvien kanssa. Kurssitoiminnalla voitaisiin myös kartoittaa vapaaehtoisten omia intressejä ja tätä kautta muodostaa Valamon luostariin oma ”puutarhaporukka”, joka on motivoitunut ja tehtäviensä tasalla.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Valamon luostarin puisto on ainutlaatuinen ympäristö. Se on Suomen ortodoksisen kirkon ainoa miesluostari ja Suomen hengellisen elämän merkittävimpiä keskuksia. Samoin Valamon luostari toimii Suomen ortodoksisen kirkon oleellisena kohteena kirkollisten vierailujen yhteydessä. Tärkeää onkin se, että luostarin puistoa osataan arvostaa oikeassa mittakaavassa.

Puiston rakenne on hyvä, ja se on muotoutunut vuosikymmenten saatossa omaan muotoonsa. Tätä järjestystä ei ole syytä muuttaa. On selvää, että kävijämäärien kasvaessa, myös oleskelualueiden merkitys kasvaa jatkuvasti. Tällä hetkellä yksi pieni varjoisa ja viihtyisä alue ei kykene tarjoamaan luostarin vieraille kaikkea sitä, joka olisi tarpeellista. Tästä syystä alueita olisi syytä rohkeasti kehittää kohti toimivampaa kokonaisuutta. Samoin

myös kuluttajien vaatimukset kasvavat, ja jatkossa myös lapsivieraita on mahdollisuuksien mukaan kyettävä ottamaan huomioon enenevässä määrin.

Kirkon ja luostarin hengellisen ulottuvuuden lisäksi sen viheralueet ovat yksi asia, jonka johdosta ihmiset tulevat luostariin. He haluavat viettää päivän hyvin hoidetussa ja kauniissa ympäristössä. Sekularisoituneessa maailmassa tämä voi olla monille tärkein asia, jonka johdosta he saapuvat luostariin. Kehittämissuunnitelman ja siihen liittyvän opinnäytetyön myötä toivoisin, että kaikki valamolaiset oppisivat ymmärtämään ja arvostamaan sitä, kuinka poikkeuksellisessa ympäristössä he elävät.

8.1 Talkootyön merkitys yhteisöllisyyden hengessä

Talkootyöllä on iso merkitys luostarille. Mutta sillä on myös merkitystä itse talkoolaisille, jotka oman työpanoksensa muodossa kantavat oman yhteisöllisen panoksensa luostarin hyväksi. Vuosi vuodelta samat uskolliset ihmiset tulevat tekemään luostariin töitä. Talkootyö on vapaaehtoista, palikatonta ja ei ammatillista. (Talkootoiminta Valamon luostarissa 2015, 3.)

Oikein valjastettuna talkootyö voi olla iso mahdollisuus, vaikka kuinka perusteelliseen puutarhutyöhön. Tämä toki vaatii järjestelmällisyyttä sekä kurinalaisuutta. Puiston suunnittelu ja ylläpitäminen, kun ovat pitkäjänteisiä toimintoja, jotka molemmat vaativat sitoutuneisuutta ja ammattitaitoa. Ihanteellista olisi, jos luostari pystyisi palkkaamaan kokoaikaisen puutarhurin, joka vastaisi ulkotöiden organisoinnista ja toimisi osaavana linkkinä luostarissa. Muta periaatteessa nämä työt voi tarkalla organisoinnilla tehdä myös vapaaehtoisten ja pitkäaikaistalkoolaisten johdolla. Kyse on lähinnä siitä, että kaikki tietävät tehtävänsä. On selvä, että jos Valamo haluaa jatkossakin pitää ulkoalueensa kunnossa, on syytä paneutua hoidollisiin ongelmakohtiin sekä korjata olemassa olevat rakennustekniset puutteet. Onnistumisen kannalta on oleellista, että kaikki ulkotöitä tekevät henkilöt ymmärtävät sen, ettei asioita puistossa voi hoitaa aivan, kuinka vain. On aivan liian surulista, jos vanhat ja arvokkaat puut pilaantuvat huolimattomuuden tai tietämättömyyden johdosta.

LÄHTEET

Alanko, P & Lagerström, M. (2006). *Havupuut ja -pensaat puutarhassa*. Helsinki: Tammi.

Arkkimandriitta Panteleimon (1990). *Kristuksen kirkastumisen luostari. Uusi-Valamo 1940-1990. The monastery of the transfiguration of Christ at New Valamo*. Heinävesi: Valamon luostari.

Arkkimandriitta Arseni (1999). *Ortodoksinen sanasto*. Helsinki: Otava
Hautamäki, R. (2000). *Portti puutarhaan. Historiallisten puutarhojen inventointiopas*. Helsinki: Museovirasto

Isä Ambrosius (1982). Luostari isosta vihasta nykyaikaan. Teoksessa E. Lainio & N. Kohonen (toim.) *Valamo ja sen sanoma*. Helsinki: Valamo seura ry, 35–62.

Kinnunen, J. (2013). *Valamon ja Lintulan luostarivaellusreitien kunnostus*. Opinnäytetyö. Metsätalouden koulutusohjelma. Karelia ammattikorkeakoulu.

Kirkinen, H. (1982). Valamon luostarin synty ja varhaisvaiheet. Teoksessa E. Lainio & N. Kohonen (toim.) *Valamo ja sen sanoma*. Helsinki: Valamo seura ry, 25–33.

Lindholm, S. (2013). Puiden kuntokartoitus ja mikroporaus – opas käytäntöön. Opinnäytetyö. Maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Luontoportti, Kasvit, Inula helenium. Haettu 22.11.2016 osoitteesta <http://www.luontoportti.com/suomi/fi/kukkakasvit/isohirvenjuuri>

Metropoliita Johannes (2003). *Lähimmäiset*. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.

Månsson, L & Johansson, B. (2012). *Perennat, Kotipuutarhan kauneimmat koristekasvit*. 5. painos. Helsinki: Otava

Nuotio, A. (2007). *Viheralueiden hoitoluokitus*. Helsinki: Viherympäristöliitto ry julkaisu 36.

Päivätie, L. 2012. Varjelu mukana Valamon palossa. *Pelastustieto* 3, 8–9.

Räty, E. (2008). *Monivuotisten kasvien istutusopas*. Helsinki: Taimistoviljelijät ry.

Räty, E. (2009). *Monivuotisten puutarhakasvien leikkausopas*. Helsinki: Taimistoviljelijät ry.

Ryttäri, T. SYKE. Japanintatar (*Fallopia japonica*). Haettu 9.11.2016 osoitteesta
<http://www.vieraslajit.fi/fi/lajit/MX.38240/show>

Samuelsson, L. & Schenkmanis, U. (2013). *Opi leikkaamaan puita ja pensaita*. 2. painos. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Sidoroff, M. (1988). *Ortodoksinen perinne Suomessa*. Helsinki: Weilin+Göös.

Suomen ortodoksinen kirkko, Kirkollinen-sanasto. Haettu 18.11.2016 osoitteesta <https://www.ort.fi/content/kirkollinen-sanasto>

Takala, E. (2011). *Evakkomunkit Heinävedellä: Uuden Valamon arkea 1940–73*. Heinävesi: Valamon luostari.

Valamon luostari 1994–2016, Historia, Haettu 9.11.2016 osoitteesta
<http://www.valamo.fi/historia-sp-715447657.html?showall=&start=5>

Valamon luostari 2015. Talkootoiminta Valamon luostarissa. Viitattu 9.11.2016. Heinävesi: Valamon luostari.

Valamon Kristuksen kirkastumisen luostarin ohjesääntö 2010/1. Haettu 9.11.2016 osoitteesta
<https://www.ort.fi/sites/default/files/liitteet/webmaster/Valamon%20luostarin%20ohjes%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6.pdf>

HAASTATTELUT

Metropoliitta Panteleimon (2016). Haastattelu puhelimitse Valamon viheralueista 28.10.2016. Valamon luostari.

Takala & Lehoniemi (2016). Haastattelu 8.10.2016. Valamon luostari.

VALAMON KRISTUKSEN KIRKASTUMISEN LUOSTARI

Kehittämissuunnitelma ja hoitoluokitus

30. MARRASKUUTA 2016
VILLE MIKKO JOHANNES PAANANEN

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Luostaritoiminnan näkökulma	3
1.2	Matkailun näkökulma	5
2	KEHITETTÄVÄT ALUEET	6
1.3	Luostarin alueiden kehittämisen linjoista	6
2.1	Alueen rajaus.....	7
2.1.1	Kirkon ympäristö	9
2.1.2	Agora-alue.....	13
2.1.3	Kulttuurikeskus.....	16
2.1.4	Veljestön trapesan sisäänkäynti.....	18
2.1.5	Trapesa-ravintolan takapiha.....	19
2.1.6	Kansanopistonpiha.....	21
2.1.7	Hotellien pihat	23
2.1.8	Lehtipuukuja.....	25
2.1.9	Huoltotilat	27
2.2	Puut ja pensaat.....	27
2.3	Nurmialueet	30
2.4	Kovat pinnat.....	31
2.5	Pensasryhmistä, perennoista ja muista istutusalueista.....	32
2.6	Rakenteista ja valaistuksesta	34
2	Valamon luostarin hoitoluokitus.....	35
2.7	Hoitoluokitus	35
2.7.1	A1, Edustusviheralueet	36
2.7.2	A2, Käyttöviheralue	37
2.7.3	A3, Käyttö- ja suojaviheralueet.....	37
2.7.4	B1, Maisemapelto	38
2.7.5	B5, Arvoniitty	39
2.7.6	C1, Lähimetsä	40
2.7.7	C2, Ulkoilu ja virkistysmetsä.....	40
2.7.8	C3, Suojametsä.....	40
2.7.9	C4, Talousmetsä	40
2.7.10	E, Erikoisalue.....	41
3	Lopuksi.....	41
2.8	Alueiden rakentamisesta ja ylläpidosta.....	41

2.9	Suunnitelmallista suunnittelua tarpeen mukaan	42
2.10	Seuraavaksi.....	43

LIITTEET

Liite 1	Toimintojen keskittyminen luostarin alueella
Liite 2	Tärkeimmät reitit
Liite 2	Kehitettävät alueet
Liite 3	Inventaariokartta
Liite 4	Hoitoluokituskartta
Liite 5	Detalji 1
Liite 6	Hoitotoimenpidetaulukko

1 JOHDANTO

Valamon luostari sijaitsee mikroilmastollisesti suotuisalla alueella kolmosvyöhykkeellä. Juojärven laaja selkä pitää huolen siitä, ettei alue kärsi haloista. Luostarin puisto on rakentunut luonnollisesti ja vaiheittain Saastamoisten vanhan kartanon pihapiirin ympärille. Aikaisemmat omistajat ovat istuttaneet alueelle järkevästi kuusikujia estämään pohjoisia tuulia, ja kaikki tämä on muodostanut alueelle mitä ihanteellisimman mikroilmaston.

Ortodoksinen kirkko on aina arvostanut kauneutta ja luontoa. Kilvoittelijat ovat kautta vuosisatojen asettuneet asumaan luonnon ihmeelliseen ympäristöön. Näin on ollut myös Valamon perustajaisien kohdalla. Vanha Valamohan on tunnettu luonnostaan, jota on kuvannut monet venäläisen taiteen kultakauden maalareista. Samoin myös Papinniemen evakuoitunut veljestö on nauttinut ja arvostanut Uuden Valamon luonnon kauneudesta ja Juojärven avarista näkymistä.

Puistoa ja kasvillisuutta ajatellen Valamo on ihanteellinen paikka, vaikka kuinka ihmeelliselle puutarhalle. Luostarin sydän on kirkko ja sitä ympäröivän puiston tulisi olla tätä hengellistä keskiötä tukeva jumalankunniaksi hoidettu ympäristö, joka omalta osaltaan julistaa Kristuksen taivaallista kauneutta. Ortodoksit koristavat kirkkonsa Jumalan kunniaksi, samoin heidän tulisi myös huolehtia vihre-

ästä ympäristöstä ja kantaa oma vastuunsa Jumalan suu-
resta puutarhasta. Jumalan luomistyö on luonnossa täy-
dellistä, joten meidän ihmisten tulee myös kantaa vas-
tuamme alueista, jotka ovat meidän toimintamme joh-
dosta muuttaneet olemustamme.

Kuva 1, Näkymä Agora-torilta.

Tästä syystä ihmisellä on oma vastuunsa. Ihminen ase-
tettiin taivaalliseen paratiisiin paratiisin valvojaksi. Ihmi-
nen on alkuperältään paratiisin kaitsija. Puutarhan ylläpi-
dossa tämä ominaisuus toteutuu. Kasvien ja puutarhan
kanssa tulee tehdä parhaansa, mutta lopulta Jumala kui-
tenkin on se, joka saa kaiken kukoistamaan.

Tässä kehittämissuunnitelmassa olen ottanut huomioon
arkkimandriitta Sergein kanssa käymäni keskustelut luos-
tarin viheralueista. Viesti oli selkeä: jotain tulisi tehdä. Tä-
män kehittämissuunnitelman ajatukset perustuvat erikois-
tumisharjoittelu jaksoon kesällä 2016. Tänä aikana mi-
nulla oli aikaa pohtia ja käytännössä ymmärtää puistoa
sen hoidon kautta. Ajatukseni pohjaavat veljestön kanssa
käymiini keskusteluihin, mutta myös niihin keskusteluihin,

joita kävin kesän aikana luostarin pitkäaikaistalkkoolaisten sekä satunaisten vierailijoiden kanssa.

Valamo on ensisijaisesti luostari ja siellä asuvan veljestön koti. Vasta tämän jälkeen tulee luostarin laaja yhteisö ja matkailijat. Matkailutoiminta toki luo omat tarpeensa, mutta tässä kehittämissuunnitelmassa, joka keskittyy Valamon viheralueiden keskeisimmille alueille, ensimmäinen asia on alueen kirkollinen luonne. Matkailu vaatii oman osansa, mutta tärkein on kuitenkin luoda ympäristöä, joka tukee siellä kilvoittelijoiden pyrkimyksiä kasvaa ihmisinä kohti jumalankaltaisuutta.

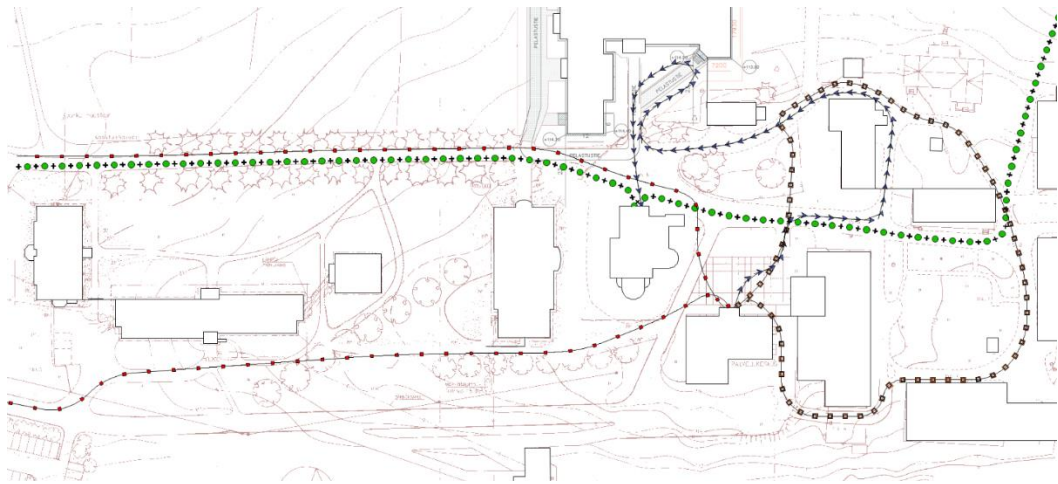
1.1 LUOSTARITOIMINNAN NÄKÖKULMA

Kuten jo edellä mainitsin. Luostari on siellä kilvoittelijoiden koti. Kaiken luostarissa tulisi tukea heidän hengellisiä pyrkimyksiään. Mikä onkaan sen otollisempi ympäristö kilvoitukselle kuin hyvin hoidettu, siisti ja toimiva ympäristö? Tätä seikkaa pyrin jalostamaan tässä työssä.

Valamoon on tehty vuosien saatossa useita suunnitelmia. Osia niistä on toteutettu. Toiset asiat ovat onnistuneet. Saamme kiittää vanhan veljestön pappismunkki Antonia, joka jaksoi kaiken sen aikaisen kiireen keskellä kaunistaa myös Uuden Valamon puistoa. Hänen ansiostaan Valamoon tehtiin jopa puutarhasuunnitelma. Saamme kiittää pappismunkki Antonin innostusta Valamon nykyisistä vanhoista kauniista puista. (Takala 2011, 320.)

Luostarin viheralueet ovat myös liturginen ympäristö. Luostarin puistoa suunniteltaessa on oleellista tuntee myös kirkon elämää. Tuntee tavat, jotka vaikuttavat luostarin puiston käyttöön. Ristisaatot ja panagia-kulkueet luovat aivan toisenlaisia tarpeita kuin muissa puistoissa on.

Samoin kirkkovuoden kierron ymmärtäminen on oleellista, jotta hoitotyöt voidaan ajoittaa mahdollisimman hyvin tukemaan luostarin elämää. Luostarin kesä on vilkasta aikaa. Matkailijoita käy paljon ja heidän lisäksi Valamon luostari on myös koko Suomen ortodoksisen kirkon pääkohde, kun puhutaan kirkollisista vierailuista. Luostarin puiston on näytettävä parastaan.

Kuva 2, Oleellisia reittejä Valamossa. (Liite 1)

- Sisääntuloreitit
- +●+●+●+● Ristisaattojen reitit
- >>> Opaskierros
- Viinikierros

Luostarin kesässä on kaksi merkittävää kohtaa. Ensimmäinen on kesäkuussa, kun ortodoksinen kirkko muistelee pyhittäjänsien Sergein ja Hermanin muistoa 27.—28.6. Heti tämän jälkeen seuraa apostolien Pietarin ja Paavalin juhla. Molemmat juhlat ovat olleet tärkeitä juhlia luostarin historiassa. Toinen merkittävä juhlien sarja on elokuussa. Tällöin vietetään luostarin pääkirkon temppelijuhlaa eli Kristuksen kirkastumisen muistoa. Temppelijuhla on pääsiäisen jälkeen tärkein paikallinen juhla.

Nämä juhlat ovat tavallaan välitavoitteita luostarinviheralueiden hoidossa. Hoitosuunnitelmani aikataulutusta tulee liittymään näiden juhlien ajankohtiin.

1.2 MATKAILUN NÄKÖKULMA

Luostari saa elinkeinonsa matkailusta. Alueella toimii myös konservointilaitos sekä kansanopisto viinitehdasta unohtamatta.

Matkailu luo omia oletuksiaan ympäristönsä suhteen. Ihmiset tulevat Valamoon sen ympäristön ainutlaatuisen ilmapiihin takia. Heti kirkollisen ulottuvuuden jälkeen, Valamossa tärkeintä on sen ympäristö. Se on myös matkailuvaltti monien muiden luostarin toimintojen ohella. Puutarhamatkailijat ovat yksi ryhmä, ja mitä kauniimpi puisto, sen mielenkiintoisempi se on. Kasvavien kävijämäärien johdosta jotkin alueet ovat käyneet hieman ruuhkaisiksi, eivätkä ne enää samalla tavalla voi toimia hiljentymisen paikkoina. Vierailijoille olisi tarjottava mietiskelyyn ja rauhoittumiseen soveltuvia rauhallisia alueita.

Luostariin on suunnitteilla porttirakennus. Tämä portti ja siihen liittyvä aita tulevat muuttamaan luostariin saapumista. Tässä kehittämissuunnitelmassa porttialue sekä sisäänkäynti on jätetty toistaiseksi huomioimatta, koska alueen suunnittelu on ajankohtaista siinä vaiheessa, kun hanke edistyy. Uuden portin myötä myös viheralueiden vaatimukset muuttuvat luostarin pääsisäänkäynnin ja luostarin parkkipaikan alueilta. Nykyisin vierailijat ovat saapuneet luostariin sen takapihan lehtipuukujanteen kautta. Jos ihmisen kulkeminen halutaan ohjata tulevalle portille, on ympäristön rakennetta myös muutettava niin,

että matkailija hakeutuu luontaisesti uudelle ja hienolle portille.

2 KEHITETTÄVÄT ALUEET

1.3 LUOSTARIN ALUEIDEN KEHITTÄMISEN LINJOISTA

Kehittämissuunnitelman tarkoituksena ei ole rakentaa kaikkea uudelleen. Tarkoituksena on luoda yhtenäinen ja looginen linja. Valamon viheralueilla on paljon arvokasta viheromaisuutta, kuten vanhat ja isot puut. Näitä on luonnollisesti syytä kunnioittaa ja suojella.

Tässä kehittämissuunnitelmassa paneudutaan jo olemassa oleviin alueisiin. Porttihankkeen takia luostarin sisään-tulon kehittäminen on jätetty pois. Aluetta olisi järkevintä kehittää yhdessä projektin etenemisen kanssa, jotta maansiirtotyöt saataisiin yhdistettyä, ja tätä kautta supistettua kustannuksia.

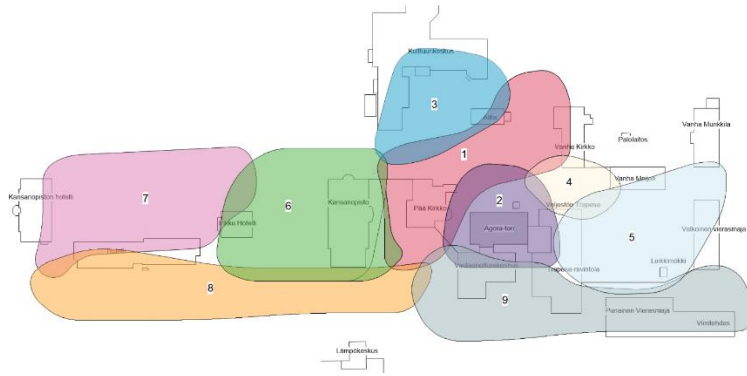
Luostarin mäki on vanhaa rakennettua ympäristöä. Kehittämissuunnitelmassa on pyritty kunnioittamaan edellisiä sukupolvia mahdollisimman paljon. Esimerkiksi luostarin käytäväverkosto on toimiva muutamia kohtia lukuun ottamatta.

Alueet ovat muodostuneet luontaisesti ajan saatossa, eikä järjestystä ole tarvetta muuttaa. On selvää, että kirkon ympäristö on alueena kaikkein oleellisin yhdessä siihen liittyvän Agora-aukion kanssa. Kirkko on luostarin hengellinen sydän, mutta vastaanottorakennus on luostarin hermokeskus. Samoin Trapesa-ravintola on oleellinen sen matkailuun liittyvän ulottuvuuden johdosta.

Suunnitelmassa on tarkoitus pienin lisäyksin ja poistoin saada aikaan mahdollisimman siisti ja eheä kokonaisuus. Joissakin kohdissa riittää ainoastaan alueen kunnostus. Toinen oleellinen seikka on mitoittaa tulevat ratkaisut niihin hoidollisiin realiteetteihin, jotka Valamolla on käytössään. Valamossa toimii paljon vapaaehtoisia talkoolaisia, joten periaatteessa resursseja hoitoon on. Ongelma on ollut lähinnä se, että joillakin alueilla on aivan liikaa vaadittavia hoitotoimenpiteitä, sekä ne ovat hoidollisesti hieman hankalia ylläpitää. Esimerkiksi nurmialueita ja nurmikkoa on käytetty alueilla, joille se ei sovellu. Näillä alueilla olisi syytä miettiä jotain muuta maanpinnanpäälystysratkaisua. Toinen on myös se, ettei talkooväen resursseja ole hyödynnetty. Puiston, pihan tai pihapiirin hoito tässä mitataavassa on aina organisointikysymys. Jotkin työt on tehtävä silloin ja toiset taas toiseen vuodenaikaan. Näihin seikkoihin tämä kehittämissuunnitelma pyrkii antamaan vastauksen hoitoluokitus-osiossaan.

2.1 Alueen rajaus

Kehitettävä alue on rajattu luostarin keskeisimmille alueille, jotka keskittyvät kirkon ja Agora-alueen läheisyyteen. Luostarin sisäänkäynnin puolelta alue rajoittuu kansanopiston majoitusrakennukseen, ja Juojärven puolelta alueen rajana toimii Vanha Munkkila sekä Valkoinen Vierasmaja. Veljestön yksityisen alueen valkoinen aita on rajana Juurikkasalmen puolelle ja Punainen Vierasmaja rajaa alueen luontaisesti vastakkaiselta puolelta.

Kuva 3, Kehitettävät alueet.

- Alue 1. Kirkon ympäristö (Hoitoluokka A1)
- Alue 2. Agora-alue (Hoitoluokka A2)
- Alue 3. Kulttuurikeskuksen edusta (Hoitoluokka A1)
- Alue 4. Veljestön trapesan sisäänkäynti (Hoitoluokka A1)
- Alue 5. Trapesa-ravintolan takapiha (Hoitoluokka A2)
- Alue 6. Kansanopiston piha (Hoitoluokka A2)
- Alue 7. Hotellien piha (Hoitoluokka A2)
- Alue 8. Lehtipuukujanne (Hoitoluokka B5)
- Alue 9. Huoltotilat (Hoitoluokka A3)

Jokainen alue esitellään ja siihen liittyvät kehittämistoimenpiteet ja hoitotoimenpiteet selvitetään aluekohtaisesti. (LIITE 3) Samalla selvitetään mihin hoitoluokkaan alue kuuluu. Hoitoluokitus on selvitetty omassa kappaleessaan.

2.1.1 Kirkon ympäristö

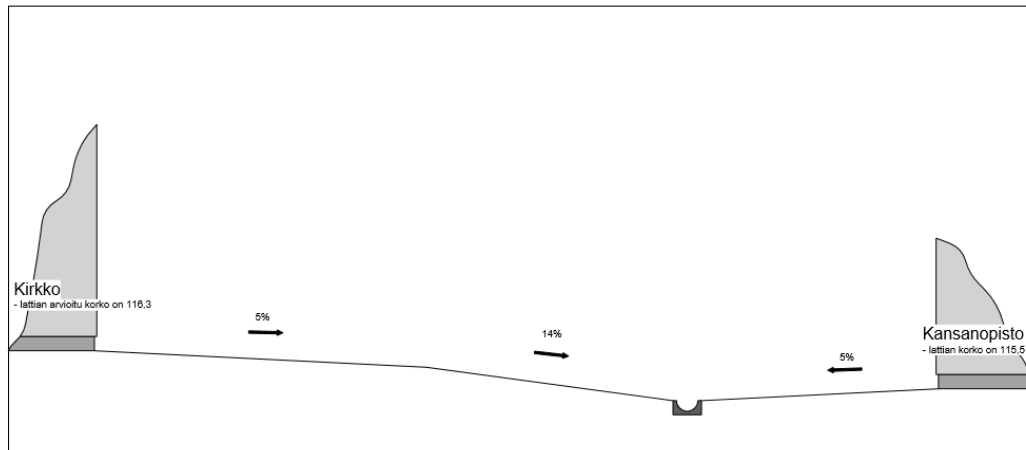

Kuva 4, Kuusikujan holvimainen tunnelma

Tämä on kaikkein keskeisin ja tärkein alue koko luostarissa, koska se on luostarin toiminnan kannalta kaikkein tärkein. Luostaria ei ole, jollei sen jumalanpalveluksia voida hoitaa asianmukaisesti. Myös kirkko ja sen edessä oleva aukio on ensimmäinen asia, joka vierailijan eteen avautuu, kun hän saapuu luostariin holvimaista kuusikujaa pitkin. Tunnelimaisen tilan jälkeen on suotavaa, että kulkija tulee hoidettuun ympäristöön, jonka järjestys ja esteettinen maailma vastaavat kuvaa kirkosta. Kirkko on ortodoksisessa traditiossa jumalan seurakunnan vertaus. Suotavaa olisikin, että kirkon edustama paratiisimainen tunnelma on läsnä myös kirkon ympäristössä.

Kuva 5, Näkymä pääkirkolle.

Kuva 6, Poikkileikkaushahmotelma pinnantasauksen muodosta kirkon ja kansanopiston välisellä alueella.

Kirkon ja kansanopiston välisen nurmikentän pinnantasaus tulisi hoitaa kuntoon ennen istutusten tekemisiä. Pinnantasauksen ja siihen liittyvien maanpinnan kallistuksen sekä ojituksen jälkeen alueelle istutetaan pensasryhmä. Pensasryhmä voi koostua pensasruusuista sekä havuista. Kirkon alttarin päädynpuolelle istutetaan kukkivia puita sekä pihtoja, esimerkiksi pilvikirsikoita (*Prunus pennsylvanica*). Huomioitavaa on se, että puita ei tule istuttaa liian lähelle kirkkoa. Kirkon ympäri on pystyttävä kulkemaan ristisaattojen aikana, eivätkä puiden latvukset

voi olla kirkkolippujen tiellä. Puu- ja pensasistutukset pehmentäisivät kansanopiston rakennuksen ääriviivoja sekä toisivat alueelle toivottua pehmenystä.

Kirkon edessä olevat kuuset tulisi poistaa, koska ne alkavat olla huonossa kunnossa. Tilalle istutetaan lehtipuita. Oleellista olisi istuttaa kahden eri ikäryhmän puita. Esimerkiksi hitaasti kasvava metsätammi (*Quercus robur*) on alueelle sopiva. Tammen seuraksi voidaan istuttaa kukkivia puita kuten koristeomenapuita (*Malus*), tuomi tai kirsikoita (*Prunus*-suvun lajit). Puiden alle istutetaan soveltuvia pensaita, kuten (*Spiraea*-suvun lajeja) sekä maanpeitekasveja hoidon helpottamiseksi.

Kirkon pääoven vasemmalla sivulla kasvaa hämykuunilijaa (*Hosta undulata* 'Erromena'). Kellotornin kohdalla on hoidollisesti vaikea alue. Rikkakasvit kasvavat jatkuvasta hoidosta huolimatta kivituhkapinnoitteen läpi. Alueen yhtenäistämisen kannalta samaa kuunilija istutusta jatketaan koko kirkon pääsisäänkäynnin julkisivun matkalta.

Oikealla puolen kasvaa suurikokoinen korallikanukkapensas (*Cornus alba* 'Sibirica'). Pensas sopii hyvin kirkon seinää vasten. Pensas on vanha ja ylikasvanut ja se tulee leikata alas. Tällä toimenpiteellä pensas saadaan nuorenettua. Samalla siitä tulee myös tuuheampi. Korallikanukka on muutenkin pensas, jonka kirkkaanpunaiset versot ovat parhaimmillaan muutaman vuoden ikäisinä.

Kirkon ja Vanhan Kirkon välinen alue on puistomainen. Alueen vanhoja koivuja poistetaan. Nuoremmat puut leikataan. Hiekkakäytävien kulmauksessa oleva syreeni-istutus täydennetään ja laajennetaan niin, että se helpottaa nurmialueen hoitoa.

Kuva 7. Kirkon edessä oleva alue.

Kirkon puoleiseen kulmaukseen tulisi istuttaa pensasryhmä helpottamaan alueen hoitoa. Nurmikko on epätasainen ja siinä on kiviä, jotka haittaavat alueen nurmikoneikkausta. Myös kuusen eteen kaadetun puun tilalle olisi hyvä istuttaa esimerkiksi tataarivaahtera, josta leikataan rungollinen puu. Alue saa näin tarvittavaa vaihtelua syysväriinsä.

Vanhan Kirkon sivustan terijoensalavat (*Salix fragilis* 'Bullata') leikataan kuivista oksista. Vioittunut koivu kaadetaan ja tilalle istutetaan uusi puu. Kirkon sivustalla oleva mustilanruusuryhmä (*Rosa Minetta*) on istutettu liian harvaksi. Pensasruusujen istutusväli on noin 70cm. Ryhmää täydennetään ja laajennetaan, jotta se sopii paremmin mittasuhteiltaan alueeseen. Pensasryhmä leikataan myös alas.

2.1.2 Agora-alue

Alue on toiminnoiltaan ja olemukseltaan luostarin keskus. Alueella on yhteys kirkkoon, vastaanottoon, luostarin hallinnolliseen keskukseen, myymälään sekä luostarin ravintolaan. Tämä on hoitoluokituksessa toinen alue, joka on Valamon hoitoluokituksen mukaan aluetta A1.

Aluetta rajaa vastaanottorakennuksen puolelta ja sen vastakkaiselta puolelta idänvirpiangervoistutukset (*Spiraea chamaedryfolia*). Pensaat ovat liian korkeita. Ne tulee leikata alas keväällä. Saman vuoden versoilla kukkivan virpiangervon kukinta ei kärsi. Pensaan leikkausajankohta on keväällä ennen silmujen puhkeamista. Leikkaamisessa tulee huomioida, ettei pensaaseen jätetä tappeja.

Kirkonpuoleisella sivulla on epäsäännöllisen muotoinen perennaryhmä. Ryhmän kasvit ovat kasvaneet liian suuriksi ja ovat jakamisen tarpeessa. Perennaryhmä nostetaan ylös. Maa muokataan uudelleen ja tilalle suunnitellaan uusi hallitumpi ryhmä, joka sisältää asiakkaan toiveiden mukaisia kasveja.

Trapesa-ravintolan puolella terassia kiertää koivuangervoistutus (*Spiraea betulifolia*). Pensaat eivät voi hyvin. Oletettavaa on, että koska ne on istutettu suoraan kivijalan viereen, niillä ei ole riittävää kasvualustaa. Muutoinkin olisi syytä välttää kasvien istuttamista suoraan kivijalan viereen, koska kasvit voivat juuristollaan vahingoittaa rakennuksen perustuksia. Suositeltavaa on, että pensaat korvataan jollain toisella kasvillisuudella. Valamon luostarissa on laaja valikoima erilaisia iiris-suvun lajeja. Nämä kasvit sopisivat matalajuurisina Trapesa-ravintolan terassia ympäröivään istutukseen paremmin. Iiris-istutusta voi

täydentää matalilla pensaille kuten keijuangervolla (*Spiraea japonica* Little Princess).

Trapesa-ravintolan terassi on liuskekivellä betoniin valettu. Sisäänkäyntikatoksen molemmin puolin on sora-alueet terassin vesiä varten. Soraan on päässyt sotkeentumaan eloperäistä ainesta, joten se kasvaa herkästi rikkaruohoja. Sora-alueet nostetaan ylös ja perustetaan uudelleen. Samoin istutuksia reunustavat lautakehikot uudistetaan.

Terassin aidan vieressä on kesäkukkaistutus. Ryhmä näyttää hyvältä, mutta sen leveyttä voisi lisätä, jotta siihen saadaan istutetuksi monimuotoisempi kesäkukkaryhmä.

Veljestön trapesan päädyssä kasvaa tornionlaakosuruusu (*Rosa majalis* Tornedal) ja sen oksiston alle on istutettu iiriksiä. Ruusu ei voi hyvin, eivät iiriksetkään pääse oikeuksiinsa. Ruusu on istutettu suoraan kivijalan viereen, josta johtuen sen kasvutapa on kallistuva. Ruusu myös kuivuu helpolla kesällä. Ruusu tuli siirtää oikealle paikalleen. Samoin iirikset tulisi siirtää toiseen paikkaan tai sitten ne on istutettava riittävän kauaksi ruususta.

Aukea on betonikiveä ja tällaisenaan toimiva. Uutena asiana aukiolla on pieni huvimaja. Huvimaja on sijoitettu suoraan nurmikon päälle. Tästä syystä sen ympäristöä on vaikea pitää siistinä. Suositeltavaa olisikin rakentaa huvimajalle kiinteämpi alusta. Huvimajan reunat voisi esimerkiksi päällystää laatoilla tai soralla, jotta alueen nurmenleikkaus helpottuisi.

Kuva 8, Huvimaja suoraan nurmikolla.

Aluetta olisi hyvä kehittää laajemmassakin mittakaavassa. Istutusryhmät ovat alueen oleellisuuteen nähden turhan vaatimattomia. Samoin idänvirpiangervo peittää täysikasvuisena vastaanottorakennuksen ikkunat. Ehdotettavaa onkin, että pensaat poistettaisiin jossain vaiheessa ja tilalle tehtäisiin rohkeasti sekaistutukset, jotka tekisivät alueesta kutsuvamman ja edustavamman. Samoin torialuetta reunustamaan voisi istuttaa puita, jotka kehystäisivät näkymiä. Torin kirkon puoleisen alueen puolella olevat pensasryhmät sulkevat näkymän kulttuurikeskukselle. Jos pensasryhmää muuttaisi avarammaksi, näkymä saataisiin auki. Näin tilasta tulisi hengittävämpi.

2.1.3 Kulttuurikeskus

Kuva 9, Näkymä kulttuurikeskukselle

Aluetta ei ole viherrakennettu, vaikka alue on tärkeä kulttuurikeskuksen houkuttelevuuden kannalta. Nurmialueet kulttuurikeskuksen sisääntulon molemmin puolin ovat turha, ja ne olisikin hyvä korvata pensaille, jotka peittäisivät maanpinnan. Tällaisia lajeja ovat esimerkiksi vuohenkuusamat (*Diervilla*) ja jotkin kuusamat kuten sinikuusama (*Lonicera cearulea*). Kulttuurikeskuksen konservointilaitoksen päädyssä kasvaa ruusunagervoa (*Spiraea japonica* Froebelii). Pensas on liian matalakasvuinen korkea seinää vasten. Tähän alueelle sopisi asiakkaan toivoma pihasyreeni (*Syringa vulgaris*) sen perinteisessä vaaleanlilassamuodossa. Konservointilaitoksen siiven viereen on istutettu myös vuorimäntyä (*Pinus mugo*). Alue on varjoisa ja kostea. Vuorimänty ei viihdy tällaisissa olosuhteissa. Männyn voi korvata esimerkiksi japaninmarjakuusella (*Taxus cuspidata*).

Kuva 10, Sotkuinen ruusuangervoistutus.

Ennen istutustöitä alueen pinnantasaus vaatii kunnostamista. Alueen vedet seisovat ja valuvat kivijalkaa kohden. Kivijalkoihin valuva vesi aiheuttaa pitkällä tähtäimellä ongelmia rakennusten perustuksiin. Samoin on syytä miettiä, tarvitseeko kulttuurikeskus ympärilleen nykyisen kaltaisen laajan sora-alueen. Aluetta voisi pienentää.

Kuva 11, Kosteusvaurioita kulttuurikeskuksen kivijalassa.

Kulttuurikeskuksen juhlasalin päädyssä kasvaa kuunliljaa sekä vanha kaunis omenapuu. Kuunlilja istutus hoidetaan, eli rikkaruohot poistetaan. Omenapuu tulee nuoren-

nusleikata. Samoin aittarakennuksen päätyyn istutetut jaslosyreeni ´Moskovan kaunotar´ (*Syringa x vulgaris* ´Moskovan kaunotar´) hoidetaan kuntoon.

Alue on keskeisen olemuksensa takia luostarin A1 aluetta.

2.1.4 Veljestön trapesan sisäänkäynti

Alue koostuu veljestön trapesan sisäänkäynnistä sekä vanhankirkon päädyistä, joita rajaa vanhan meijerirakennuksen pääty. Alueella on valamonruusuistutus (*Rosa* ´Splendens´), punalehtiruusuistutus (*Rosa glauca*), perrennoja sekä meijerirakennuksen päädyssä kanadantuijaa (*Thuja occidentalis*) sekä japaninmarjakuusi (*Taxus cuspidata*) ja huonosti voiva juhannusruusu.

Kuva 12, Näkymä veljestön trapesan sisäänkäynnille.

Alue on tärkeä, koska tämän kulman kautta kulkevat kaikki luostarissa. Veljestön trapesa on myös kirkollisten vierailujen tärkeä paikka ja tästä syystä edustusalue.

Alue on sinänsä kaunis, mutta istutusryhmiä olisi syytä järjeistää. Vanhalla marjakuusella ei ole tällä paikalla tu-

levaisuutta, koska paikka on aivan liian kuiva ja aurinkoinen. Marjakuusi kuivuu joka kevät. Myöskään marjakuusi ja ruusu eivät ole sopiva pari, sillä ne molemmat vaativat erilaisen maaperän. Vanhat komeat tuijat ovat hienoja, mutta niitä kannattaa jatkossa hoitaa leikkaamalla, jotta ne säilyttävät kauniin muotonsa.

Alue on aurinkoinen. Tälle alueelle voisi harkita perennaryhmän perustamista.

2.1.5 Trapesa-ravintolan takapiha

Takapihan alueen runko on toimiva. Mutta se on kasvanut umpeen. Osa puista tulee poistaa ja aluetta muutenkin selkeyttää.

Kuva 13, Näkymä Trapesa-ravintolan takapihalle

Vanhat puut hoidetaan kuntoon, eli kuolleet oksat poistetaan ja latvusten muotoa parannetaan.

Alue ei kaipaa lisäyksiä vaan poistoja. Osa pihlajista ovat kasvaneet liian suuriksi ja ne on syytä poistaa. Samoin on syytä antaa tilaa isoille jalopuille. Alueella on myös liikaa

vaahteroita ja niistäkin vain parhaimmat säilytetään. Omenapuut tulisi rohkeasti nuorentaa leikkaamalla. Punaisen Vierasmajan puolella kasvava vanha ränsistynyt palsami-poppeli (*Populus balsamifera*) poistetaan. Haavan sukuisen poppelin poistaminen tulee tehdä kaltausmetodia käyttämällä. Jollei puuta kuivuteta pystyyn, se muodostaa suuren määrän juurivesoja. Poppeleiden tilalle istutetaan kriminlehmuksia (*Tilia x euchlora*).

Kurttulehtiruusut leikataan alas keväällä, jotta alhaalta kaljuuntuneet pensaat saadaan taas takaisin muotoonsa.

Alueella oleva jaloangervoistutus on toimiva, mutta sen vieressä oleva turhan pieni päivänlilja istutus poistetaan. Takapihalle on myös istutettu vaikeaa vieraslajia ja ryöstökasvia japanintatarta (*Fallopia japonica*). Japanintatar tulee yrittää hävittää.

Heti Trapesa-ravintolan takana oleva suuri vuorimänty leikataan. Kuivat oksat poistetaan. Vuorimännyn alla kasvaa rikkakasvina karhunputkea. Kokonaisuus ei näytä huonolta. Paremman lopputuloksen saa, kun poistaa vuohenputken joukosta kaikki muut rikkakasvit.

Valkoisen vierasmajan ja viinitehtaan kulmassa on leikkimökki. Näkymä on avoin suoraan viinitehtaalle. Tähän olisi syytä istuttaa jokin korkea pensas. Samoin olisi syytä harkita leikkipaikan siirtämistä pois teiden lähetyviltä.

Nurmikko on hyvinvoiva. Alueella on kuitenkin kasvanut enemmänkin puita, ja kannot ovat edelleen alueella. Kannot tulisi kaikkineen poistaa ja nurmikko paikata. Turhat esteet nurmikolla tekevät leikkaamisesta työlästä ja näin nostavat työkustannuksia.

Tämän alueen hoitoluokitus on A2.

2.1.6 Kansanopistonpiha

Kansanopiston pihana käsitellään aluetta kansanopiston takana. Aluetta käyttää ahkerasti kansanopiston henkilökunta sekä oppilaat.

Kuva 14, Kansanopiston metsäinen takapiha.

Alue on eheä puolimetsäinen kokonaisuus, eikä sen olemusta tarvitse muuttaa. Alueen hoito on helppoa. Heti kansanopiston takasisäänkäynnin edessä kasvaa lehtomainen muodostelma kotipihlajaa (*Sorbus aucubaria*). Pihlajat pidetään leikkaamalla kurissa. Samoin tässä koh-

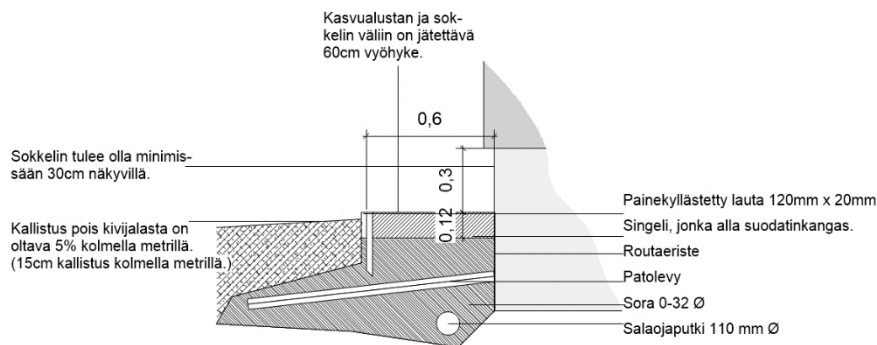
taa kasvaa kolmirunkoinen osin huolimattoman nurmenleikkuun tuloksena vaurioitunut muutoin terve hevoskastanjayksilö (*Aesculus hippocastanum*). Puuta tulee varjella. Vioittuneet oksat poistetaan ja jatkossa huolehditaan, ettei lisävaurioita tapahdu. Näin hyvin menestyvä hevoskastanja on harvinainen III-kasvuvyöhykkeen olosuhteissa. Puuta on syytä arvostaa.

Kuva 15, Kansanopiston takapiha. Kuvassa hevoskastanja.

Takasisäänkäynnin ja metsikön erottaa toisistaan vanhoista koivuista, pihlajista, katajista ja metsäkuusista muodostuva rajavyöhyke. Alueen koivut ovat liian isoja ja vanhoja. Niitä olisikin syytä poistaa vaiheittain. Samoin metsikön osa koivuista on vahingoittuneita ja nämä tulisi poistaa. Tilalle istutetaan jalopuita, esimerkiksi punasaarnea ja vuorijalavaa. Koivua tulee istuttaa alueelle myös, siinä vaiheessa, kun vanhoista koivuista on pakko luopua. Pienillä muutoksilla takasisäänkäynnin alue saataisiin linkitettyä metsikköön ja näin syntyisi entistä eheämpi metsäinen alue, jonka maanpintaa keväällä koristaisi luostarissa suositut sipulikukat. Kansanopiston takapihan maaperää ei tule kalkita, vaan lajivalinnoissa suositaan happaman maan kasveja. Esimerkiksi atsaleat sopivat tälle alueelle, kuten myös

Takasisäänkäynnin kulmassa oleva pieni nurmikaistale on järkevintä poistaa. Samoin alueen pintavesien ohjaus tulee hoitaa kuntoon. Nykyisellään vesi jää seisomaan, eikä löydy tietään sadevesikaivoon. Rakennuksen ympärillä on rakennettu kova mukulakivipinta, joka on rikkaruohojen peittämä. Suositeltavaa on poistaa mukulakiveys ja korvata se asianmukaisella soravyöhykkeellä. Kivijalan vieressä tulisi olla 60cm leveä alue esimerkiksi soraa. Kiinteä upotettu mukulakivi ei aja tässä kohden tehtäväänsä.

Kuva 16, Peruseriaate seinänvierustojen rakenteesta

Hoitoluokituksestaan tämä alue on A2.

2.1.7 Hotellien pihat

Tämä on yksi kehitettävimmistä alueista. Alueen yleisilme on keskeneräinen. Suuri nurmikko sellaisenaan on kyseenalainen. Maisemallista arvoa sillä on ainoastaan, jos sen ympäristö kehystetään. Alueelle majoittuvat hotellin vieraat sekä kansanopiston kurssilaiset.

Kuva 17, Näkymä hotellin pihalle.

Alueelle tulisi rakentaa oleskelualue vieraita varten, mutta ennen kuin sellainen tehdään, on rakennettava ympäristö kuntoon. Yleisilme on avara, ja se tulee säilyttää.

Kehittäminen aloitetaan puiden istutuksella nurmikentän reunoille. Puut istutetaan rajaamaan ja kehystämään avaraa laaksomaista tilaa. Puiden alustat käsitellään penssilla ja maanpeitekasveilla. Hotellin kuusikujan puoleisen sisäänkäynnin viereen voisi kasvillisuuden kasvettua rakentaa viihtyisän terassimaisen alueen, joka toimisi hotellin vieraiden virkistysalueena. Samoin Pikku Hotellin sivulle olisi syytä rakentaa leikkipaikka luostarin lapsivieraita varten.

Hotellien kivijalkojen sorakaistaleet tulee rakentaa huolella reunoja myöten. (LIITE 6) Samoin kansanopiston majoitusrakennuksen sisäänkäyntiä on syytä maise-
moidsa.

On syytä muistaa, että tämä alue on heti luostarin pääsisäänkäynnin vasemmalla puolella ja näin ollen ensimmäisiä asioita, joita matkailija ja pyhiinvaeltaja luostarissa näkee. Uudet puut luovat mainiosti massaa, kun kuusikuja tulevaisuudessa joudutaan uusimaan. Kuusten kaatamisen ei pitäisi olla ongelma, sillä kuusikujan kuuset voidaan tulevaisuudessa kaataa pellon puolelle.

Tälle alueelle sopivia lajeja ovat muun muassa erilaiset koristeomenapuut, joilla saadaan luostariin tarvittavaa hehkeyttä keväisin. Muita lajeja ovat pitkäikäiset jalavat, vaahterat sekä saarnet. Saarnista suositeltavinta on käyttää punasaarnea, joka on kasvupaikan ja ilmaston suhteen vaatimattomampi kuin kotimainen lehtosaarni.

Samoin hotellien sisäänkäyntejä on kaunistettava. Ovien molemmin puolin on järkevää perustaa helppohoitoiset pensasryhmät.

Hotellien pihat hoidetaan myös luostarin A2-hoitoluokan mukaisesti.

2.1.8 Lehtipuukuja

Kuja on hieno väylä luostariin. Sen puiden latvukset luovat kesällä miellyttävän tilan kulkea. Kuja onkin ollut matkailijoiden suosima reitti luostariin, ehkä osittain tosin siitäkin syystä, ettei kulkua parkkipaikalta kuusikujan alkuun ole kehitetty kutsuvaan suuntaan.

Kuva 18, Lehtipuukuja.

Puut ovat keskenään eri ikäisiä, mutta ne muodostavat mielenkiintoisen tilan.

Kujan puut tulisi harventaa väljemmälle tiheydelle. Huonokuntoiset puut poistetaan ja hoidossa keskitytään vahvojen ja terveiden puiden ylläpitämiseen. Kujalla kasvaa vaahteroita sekä tammia. Vaahteroita alueella kasvaa jo riittävästi, joten tammien kasvua on syytä tukea.

Kuja on hoitoluokitukseltaan A2. Kujan vieressä olevan ojan uoma, on jo kauan hoidettu niittämällä sillä perusteella, että ojassa kasvaa harvinaisia luonnonkasveja. Oletettavaa onkin, että nämä samaiset luonnonkasvit kasvavat koko lehtipuukujanteen alueella. Voisi olla oleellista miettiä, voisiko nykyisen hankalasti hoidettavan ja huonokuntoisen nurmikon korvata kokonaan luonnontilaisella alueella.

2.1.9 Huoltotilat

Huoltotilat ovat alueet, jotka ovat vastaanottorakennuksen takapuolella ja ravintolan takasisäänkäynnin luona. Samoin huoltotilaa on tie, joka vie viinitehtaalle. Myös viinitehtaan ympäristö on huoltotilaa.

Alueet vaativat lähinnä jäsentelyä. Roskisten viereinen jyrkkä rinne tulisi aidata, koska tällaisenaan se on pienoinen turvallisuusriski. Samoin ihmisten kulkua olisi järkevää pyrkiä ohjaamaan mahdollisimman paljon pois tältä alueelta. Samoin jätteiden käsittelyalue vaatii päivitystä.

Tämän alueen kasvillisuuden on syytä olla suojaavaa. Näkymä viinitehtaalle on järkevää sulkea. Samoin alueen il-tavalaistusta on syytä parantaa.

2.2 Puut ja pensaat

Kuten jo edellä on mainittu, on luostarin alueella arvokasta viheromaisuutta. Vanhat puut vaativat oman huolenpitonsa, ja nuorien puiden kasvua on seurattava. Alueen puut ja pensaat ovat inventoitu yhdessä muiden kasvien kanssa. (LIITE 3)

Perus lähtökohta puiden hoitamiseksi on se, että puita hoitaisi sellaiset ihmiset, jotka osaavat nämä toimenpiteet. Inventaariota tehdessä, huomioitavaa oli se, että puiden monet vioittumat ja vauriot olivat ihmisten huolimattoman hoidon aikaansaannosta. Tämän tyyppinen ”hoitaminen” johtaa ainoastaan siihen, että alueen puut tullaan menettämään. Taitamaton ja väärä leikkaus mahdollistaa nimittäin lahottajasienten pääsyn puiden solukoihin, ja näin puu alkaa hiljalleen tuhoutua. Samoin inventaariota tehdessä tuli huomattua, että puihin oli jätetty tappeja. Näin

ei olisi syytä toimia, koska puu ei pysty muodostamaan suojaavaa solukkoa tapin ympärille.

Kuva 19, Tyypillisesti väärin leikattu pihlaja. Puita ei saa leikata näin.

Näiden toimenpiteiden myötä moni luostarin puu onkin saanut lahovian, ja se samalla laskee puun ikää sekä tekee puusta epäturvallisen. Puiden hoitaminen ja leikkaaminen olisikin syytä jättää kokonaisuudessaan ammattilaisten käsiin, jotka ovat saaneet erikoiskoulutusta liittyen puiden ylläpitämiseen.

Myös ruohonleikkaajia on syytä jatkossa opastaa. Yksi yleisimmistä syistä puiden ennen aikaiselle tuhoutumiselle on ruohonleikkauksen aiheuttamat vauriot juurenniskassa sekä pintajuuristossa. Jos puu saa vakavan vamman juurenniskaansa, sen elinikä lyhenee huomattavasti, koska avoin haava mahdollistaa lahottajasienien pääsyn puun solukkoon. Arvokkaimpien ja vanhimpien puiden sekä kuusikujan puiden suhteen olisi ihanteellista saada puihin erikoistuneen arboristin lausunto. Samalla puut voitaisiin mikroporata, ja mittaustulosten perusteella saataisiin tarkka kuva puiden kunnosta.

Jos puita tulee poistaa jonkin vioituksen takia, tulee se tehdä harkiten. Luostarin alueella on näkynyt puoliksi leikkattuja puita. Kuivunut osa on poistettu, mutta tilalle on jätetty torso. Tämä ei ole kannattavaa, koska selkeää on, että puu pilaantuu kuitenkin suoraan moottorisahalla sahatusta kohdasta. Helpommaksi ja halvemmaksi tulee poistaa koko puu, ja miettiä tilalle jokin muu ratkaisu.

Pensaiden leikkauksessa tulee myös noudattaa yleisiä ohjeita. (LIITE) Eri pensaslajeilla on leikkausajankohdansa. Samoin myös lajeilla on erilaiset leikkauksen tarpeet. Pensaiden juuristot pitää myös pitää puhtaana, pensaat tuhoutuvat ja voivat huonosti, jos niillä ei ole maaperän suhteen edellytyksiä elää. Pahasti rikkaruohottunutta pensasryhmää ei voi enää pelastaa, vaan alue on rakennettava silloin uudestaan.

Kuva 20, Pensaiden alle on kerätty hiekoitussoraa. Pensas tuhoutuu ajan myötä näin hoidettuna.

Kuva 21, Leikkauksen puutteesta kärsivä valamonruusu. Talven lumi on painanut versot maahan. Tällaisesta pensaasta ei kasva tasapainoista kokonaisuutta.

2.3 Nurmialueet

Valamossa on valtavasti nurmipinta-alaa. Aivan liikaa siihen nähden, kuinka vähässä käytössä se on. Luostari ei ole pelialue, eikä se ole varsinaisesti muutenkaan alue, jossa nurmikenttiä käytetään loikoiluun ja oleskeluun. Ne ovat enemmänkin silmää rauhoittavia ja avaruutta luovia elementtejä.

Hoitoluokituksessa nurmikosta puhutaan vain vähän, koska hoitoluokituksen mukainen nurmikon ylläpitäminen on luostarissa mahdotonta. Niin kauan, kuin luostarissa harrastetaan talvisin lumilinkousta nurmialueilla, on turha haaveilla samettisista toimivista nurmikoista. Linkouksen yhteydessä nurmikoille lentävä hiekoitussora on tuhoisaa. Nurmikon kasvualusta ei kestä tällaista, eikä hiekoitusso-
raa kestä myöskään nurmenleikkauskoneet. Kesän 2016 erikoistumisharjoittelujakson aikana ilmeni, että nurmikoille lentää talven aikana niin paljon soraa, että sen haravoiminen olisi yhdelle ihmiselle kokopäivä työ. Järkeä

tässä ei ole, ja tämän tyyppinen lumien järjestely tulee maksamaan tulevaisuudessa paljon luostarille. Sora nimittäin myös pilaa maaperän, ja se johtaa siihen, ettei pensaat, perennat, puut ja ylipäättään mitkään elävät kasvit voi elää niin huonolaatuisessa maassa kovinkaan menestyksekkäästi.

Kuva 22, soran aiheuttamia vaurioita maaperässä.

Ehdotukseni luostarin lumilinko-ongelmaan on se, että joko asialle keksitään toinen mekaaninen ratkaisu, tai luostari siirtyy nurmialueilla auraukseen. Tietenkin lumen keräämispaikat on tarkkaan harkittava ja otettava huomioon viheralueita suunniteltaessa.

Myös on syytä pohtia, tarvitseeko luostari kaikkia näitä nurmialueita, vai voisiko jotkin alueet kenties korvata luonnonalueilla ja niityillä. Niityn rakentaminen ei ole vaikeaa, mutta niitty ei ole valmis yhdessä kesässä.

2.4 Kovat pinnat

Valamossa on päällysteinä alueilla lähinnä soraa ja joissain paikoissa betonikiveä.

Agora-tori on rakennettu betonikivestä (esimerkiksi vastaa löytyy Rudukselta, luostarikivi 80 x 68 x 208). Luostarikivi on sinänsä toimiva, mutta koska materiaali on betonia, se ei ole ikuinen. Valamon aukio on vielä hyväkuntoinen, vaikka siinä on nähtävissä eroosion tuottamaa patinaa. Jatkossa suosittelen toisen tyyppisen kiven valintaa. Luonnonkivi on ikuinen mutta kallivaihtoehto. Tulevaisuudessa voisi olla syytä miettiä mahdollisimman kestävä ratkaisun valintaa.

Käytävät ovat kauttaaltaan soraa, eikä tätä tule muuttaa, koska Valamo on myös kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde. Käytävillä tosin pitäisi ehkä miettiä kaikkein parhaimman soravaihtoehdon löytämistä. Kivituhka on tässä kohteessa aivan liian sottaava ratkaisu. Käytäviä ei ole myöskään kantattu aikoihin. Tämä ei ole ongelma, koska tavallaan vähemmän kurinalaiset käytävänreunat sopivat luostarin yleisilmeeseen.

Luostarin alueella olisi syytä käyttää rohkeasti enemmän kivipäälysteitä. Esimerkkinä otan Viinireitin yhden kohokohdan, eli itse viinikellarin edustan. Nyt alueella kasvaa huonokuntoinen rikkiäinen nurmikko. Alue ei ole edustava, ja sen hoitaminen on myös epämääräisen vaikeaa. Tällaisissa pikku kohdissa voi aivan hyvin käyttää esimerkiksi luonnonmukaista liuskekiveä. Tällöin alue on jatkuvasti siisti ja se kestää myös aivan toisella tavalla kulu- tusta.

2.5 Pensasryhmistä, perennoista ja muista istutusalueista

Kun suunnitellaan uutta aluetta, on otettava huomioon hoidon realiteetit. Oleellista on tietää se, mitä mikäkin li- säys tuo mukanaan. Monimutkaiset jaloperenna ryhmät

esimerkiksi vaativat jatkuvaa hoitoa. Istutusalueita suunniteltaessa on oleellista tehdä niistä riittävän suuria ja tiheitä, jotta niiden hoito helpottuu, ja niillä on näin isossa mittakaavassa selkeää maisemallista merkitystä. Samoin alueet tulee linkittää ympäristöönsä niin, että myös ympäristön hoitaminen on helppoa. Esimerkiksi hotellien sisäänkäyntien ympärillä olevat ruusupensaat eivät helpota hoitoa, vaan tuottavat lisää tehtävää. Alueet tulee liittää ympäristöönsä niin, että hoitaminen koneilla on helppoa ja kustannustehokasta. Epämääräiset nurmikaistaleet eivät aja kenenkään etua, ne eivät näytä hyvältä ja ne luovat tarpeetonta hoitamista. Uusia alueita suunniteltaessa nämä seikat ovat syytä ottaa huomioon.

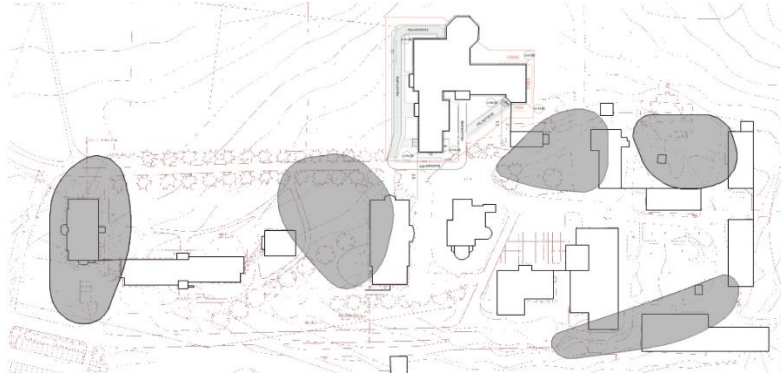
Lajivalinnoissa on syytä olla tarkkana. Kaikki vaihtoehdot eivät sovi Valamon henkeen. On turha yrittää rakentaa jotain sellaista, joka ei istu ympäristöönsä. Pensaissa kannattaa suosia kestäviä suomalaisia taimia ja lajeja, joilla on edellytyksiä menestyä näin pohjoisella kasvuvyöhykkeellä. Samoin lajien tulee olla luontevia. Näitä lajeja ovat muun muassa erilaiset jasmikkeet (*Philadelphus*), ruusut (*Rosa*) ja syreenit (*Syringa*). Hoidettuihin luostarinpuistoihin sekä kartanonpuistoihin on aina kuulunut se, että myös lajistoa on kasvatettu. Luostarithan ovat olleet edelläkävijöitä omilla alueillaan. Samaa perinnettä tulee jatkaa nykyisinkin pitämällä lajisto monipuolisena. Harvinaisimmat puut esimerkiksi ovat arvokasta viheromaisuutta. Jos katsoo luostarin puiston lajivalikoimaa nyt, voi olla vain iloinen siitä, että edelliset sukupolvet ovat ennakkoluulottomasti kokeilleet erilaisia lajeja. Nyt voimme nauttia näistä isoista tammista. Puiden istuttaminen onkin enemmän perinnön jättämistä jälkipolville, koska puun kasvataminen on hidasta toimintaa.

2.6 Rakenteista ja valaistuksesta

Historiallisesti arvokkaalla alueella on syytä olla tarkka kiinteitä rakenteita sekä valaistusta pohdittaessa. Valamon puisto on rakentunut kartanomiljöön pohjalle, mutta Valamon alue on ollut luostari jo useita vuosikymmeniä. Vanhaa kartano ympäristöä tulee kunnioittaa, mutta kyseessä on nykyisin kuitenkin monimuotoinen luostariympäristö. Polkujen ja teiden päällysteet ovat syytä jatkossakin pitää soralla. Esimerkiksi asfaltti poikkeaa aivan liikaa ympäristöstään, eikä esteettisessä mielessä kuulu tämän tyyppiseen puistoon. Samoin betonisten kiveysten kanssa on syytä olla varovainen. Betoni on materiaalina hieman liian moderni tämän kaltaiseen ympäristöön.

Jos uusia kiveyksiä suunnitellaan ja tehdään, suositeltavaa on käyttää luonnonmateriaaleja. Ne ovat kalliimpia, mutta ne ovat ajattomia ja tietyllä tapaa ikuisia. Valaisimissa ja kalusteissa on myös oleellista noudattaa maltillista klassista linjaa. Turha kokeellisuus ei ole Valamon puiston edun mukaista.

Valaistus on luostarin alueella osittain kunnossa, mutta puiston alueella on kohtia, joiden valaistusta on syytä parantaa jo ihan turvallisuus syistä. Pimeät kohdat ovat epämiellyttäviä sekä vaarallisia. Tietenkin voi ajatella, ettei näille alueille ole syytä mennä pimeällä, mutta tätä ei voi oikeastaan olettaa ihmisiltä, ei varsinkaan maksavilta asiakkailta.

Kuva 23, Tummennetuilla alueilla on valaistuksen suhteen parantamisen varaa.

2 VALAMON LUOSTARIN HOITOLUOKITUS

2.7 Hoitoluokitus

Kuva 24, Hoitoluokitus (LIITE)

Koko niemenkärjelle, jolla luostari sijaitsee, on muodostettu asianmukainen hoitoluokitus, jonka mukaan alueiden hoitosuunnitelma on tehty. Hoitoluokitus pohjautuu soveltavasti viheralalla yleisesti käytettyyn hoitoluokitusjärjestelmään ”Viheralueiden hoitoluokitus”. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007, 5.) Hoitoluokitus on laajempi kuin itse kehitettävien alueiden laajuus. Perustana tälle on se, että luostarilla ei ole tarvetta koko alueensa hoidolliseen kehittämiseen, sillä osa alueista on muun muassa luonteeltaan yksityisiä. Näillä alueilla on oleellista säilyttää niiden yksityisyys. Hoidollisen organisoinnin kannalta taas on oleellista, että kaikille alueille olisi olemassa jokin yh-

teinen linja, jonka mukaan kasvukauden työt voitaisiin jakaa. Alueet on jaettu eri hoitoluokkiin. Myös kehittämissuunnitelman ulkopuolelle jäävät alueet on hoitoluokitettu. (LIITE 2)

Hoitoluokituksessa on otettu huomioon se, että ylläpityöt tehdään pääsääntöisesti talkootöinä.

2.7.1 A1, Edustusviheralueet

Alueet ovat luostarin keskeisimpiä alueita. A1 hoitoluokkaan kuuluvat: kirkon ympäristö, Agora-tori, veljestön trapesan sisäänkäynti, kulttuurikeskuksen edusta. Perusteluna hoitoluokitukselle on se, että nämä alueet ovat edustuskäytössä kaikkien luostarin vieraiden puolelta.

A1 alueilla tehdään seuraavat toimenpiteet kasvukauden aikana.

- Nurmikko leikataan joka viikko ja leikkuujäte kerätään pois.
- Istutukset kitketään ja tarkistetaan kerran viikossa.
- Kesäkukat hoidetaan kaksi kertaa viikossa.
- Siimauksen tarve on yhden kerran kahdessa viikossa.
- Istutusalueet kantataan kerran kuukaudessa.
- Kiveysten kunto ja rikkaruohottomuus tarkistetaan ja hoidetaan kerran kahdessa viikossa

Päivittäinen hoito keskittyy A1-alueille. Näin varmistetaan se, ettei mikään ongelma tai puute pääse kasvamaan liian suureksi. Akuutteihin ongelmiin voidaan keskittyä heti. Puuvartisten kasvien osalta noudatetaan yleistä suunnitelmaa Valamon puiston hoidon suhteen. (LIITE 3) Nurmikon kuntoon tulee panostaa A1 alueilla. Ne kohdat, jotka

ovat vaikeita hoitaa koneellisesti, on syytä harkita maanpeitekasvien käyttöä.

2.7.2 A2, Käyttöviheralue

Käyttöviheralueet ovat myös keskeisiä alueita, mutta ne ovat tarkoitettu enemmän käyttöä ja oleskelua varten. Tästä johdosta niiden hoitostandardi ei ole niin korkea. Valamossa näitä alueita ovat: Trapesa-ravintolan takapiha, kansanopiston piha, hotellien pihat, lehtipuukujanne sekä Vanhan Kirkon piha. Veljestön asuinrakennusten ympäristö on myös aluetta A2.

- Nurmikko leikataan joka viikko, mutta Valamon hoitoluokituksen mukaisesti leikkuujätettä ei korjata pois kuin tarvittaessa.
- Siimaus suoritetaan kerran kuussa.
- Alueilla tehdään syys- ja kevät työt hoitotaulukon mukaisesti (LIITE 3).
- Istutusalueet tarkistetaan kerran kuukaudessa ja ongelma kohtiin puututaan tarvittaessa.

A2 alueet pidetään yleisilmeeltään siistinä, mutta jatkuvan hoidon tarvetta ei ole. Alueiden suunnittelu tulee tehdä niin, että niistä muodostuu mahdollisimman helppohoitoisia alueita. Kesäkukiksi ja perennoiksi valitaan lajeja, joiden hoito on mahdollisimman helppoa. Puuvartisten kasvien osalta noudatetaan yleistä ohjetta (LIITE 3). Käyttöviheralueiden nurmikoilta tulee poistaa kannot ja muut esteet, jotta hoitaminen on mahdollisimman tehokasta.

2.7.3 A3, Käyttö- ja suojaviheralueet

Nämä alueet ovat luostarin puistoa rajaavia alueita. Alueita ovat: sisäänkäynti, vastaanottorakennuksen takapiha, Punaisen Vierasmajan etupuoli sekä toinen rantaan johtavista kuusikujista.

- Alueilla leikataan nurmikko säännöllisesti tarpeen mukaan. Kerran kahdessa viikossa ja voimakkaimman kasvukauden aikana kerran viikossa.
- Siistiminen suoritetaan siimaleikkurilla tarpeen mukaan noin kaksi kertaa kesässä.
- Jos alueille istutetaan pensasryhmiä, lajeiksi valitaan mahdollisimman helppoja ja kestäviä lajeja. Pensaiden hoidossa noudatetaan yleistä ohjetta puuvartisiin kasveihin.

Suojaviheralueiden ylläpidossa oleellista on alueen yleisilmeen siistinä pitäminen. Suunnittelussa otetaan huomioon hoito, ja kaikki pyritään rakentamaan mahdollisimman helppohoitoiseksi. Alueen luonnonurmialueilta tulee poistaa kannot ja muut leikkaamista haittaavat esteet. Samoin aluilla otetaan polkuja, käytäviä sekä teitä suunniteltaessa huomioon muun muassa viinitehtaan liikenteen vaatimukset. Tulevan porttirakennuksen alue kuuluu myös A3 alueeseen, portin valmistumisen myötä aluetta on syytä kehittää kokonaisuudessaan toimivampaan suuntaan.

2.7.4 B1, Maisemapelto

Valamon puistoon liittyy kolme maisemallisesti merkittävää maisemapeloksi luokiteltavaa kokonaisuutta. Ensimmäinen on rantaan johtava peltokaistale. Ksenia-rivitalojen edessä olevat pellot sekä Valkoisen vierasmajan takaa avautuva peltonäkymä kohti rantaa. Nämä aukeat on syytä säilyttää. Nykyisellään pellot ovat osin vuokrattuja ja osassa kasvaa taas viinimarjapensaita luostarin viinin valmistusta varten.

Alueet hoidetaan maatalouden menetelmin. Pellon ja luonnon reuna-alue on myös syytä säilyttää luonnon monimuotoisuuden takia. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007, 26.)

2.7.5 B5, Arvoniitty

Arvoniityt ovat luonnontilaisia alueita, joilla on laaja luonnonkasvien kirjo sekä ne ovat maisemallisesti merkityksellisiä. Myös nämä Valamon puiston arvoniityt lisäävät omalta osaltaan viherympäristön arvokkuutta.

Arvoniityiksi luokiteltuja alueita on kaksi. Toinen on alue veljestön asuntojen edessä ja toinen on kaistale huoltotien sekä lehtipuukujanteen vieressä. Arvoniityille annetaan omat hoito-ohjeensa.

- Alueella ei leikata nurmikkoa, vaan heinä niitetään kerran kasvukaudessa loppu kesällä. Oleellista on myös kerätä leikkuujäte pois.
- Niittyjä hoidettaessa on tärkeää ymmärtää, että jotta alueen lajivalikoimaa saadaan nostettua, maata tulee köyhdyttää. Kaikki ketokasvien siemenet ovat jo maassa, mutta liian typpipitoisessa kasvualustassa ne eivät pysty itämään.
- Jos alueelle ilmestyy typensitoja kasveja, kuten apilaa, nekin tulisi kitkeä pois.
- Alueita estetään myös metsittymästä.
- Jos alueille on istutettu puuvartisia kasveja, ne hoidetaan yleisen puuvartisten kasvien hoito-ohjeiden mukaisesti. (LIITE 3)

Kehittämissuunnitelmassa arvoniittyjen kokoa on molemmissa kohdissa laajennettu. Niitty ei ole vaikea ylläpitää ja monimuotoinen luonnonkasvillisuus on tärkeä lisä luostarin puistossa.

2.7.6 C1, Lähimetsä

Lähimetsäalueita on kaksi. Toinen on saunan läheisyydessä rannassa ja toinen on kaistale sisäänkäynnin luona. Alueet pidetään siisteinä, jotta niillä on helppo liikua. Oleellista hoidossa on se, että raivaustähteet poistetaan.

2.7.7 C2, Ulkoilu ja virkistymetsä.

Luostarin Valkoisen Vierasmajan kulmalta lähtee pururatareitti kohden luostarin metsiä. Alue on virkistymetsää. Alue pidetään siistinä, jotta luostarin asukkaat, sekä vierailijat voivat halutessaan vetäytyä nauttimaan alueen elinvoimaisesta luonnosta.

- Pururadan ja siihen liittyvien oleskelupaikkojen kunto tarkistetaan vuosittain. Reitin varrelle olisi hyvä sijoittaa esimerkiksi kuntolaitteita.
- Metsä pidetään siistinä, mutta sen suurempia hoitotoimenpiteitä ei tarvita.

2.7.8 C3, Suojametsä.

Hyvin jyrkkä rinne luostarin vastaanottorakennuksen takana on suojametsää. Jyrkkä rinne olisi hyvä aidata turvallisuus syistä.

2.7.9 C4, Talousmetsä

Jyrkänteiden jälkeen alkaa luostarin laajat talousmetsät. Talousmetsää hoidetaan omistajien tavoitteiden pohjalta maisemaa kuitenkin kunnioittaen. (Viheralueiden hoito-
luokitus 2007, 42.)

2.7.10 E, Erikoisalue

Tämä alue on vanhan päärakennuksen entinen puutarha. Nykyisin siinä sijaitsee luostarin johtajan puutarha, joka on yksityinen. Alueella on laaja valikoima perennoja sekä puuvartisia kasveja. Alue on merkitty erikoisalueeksi sen yksityisen luonteen takia. Puuvartisten kasvien suhteen noudatetaan yleistä ohjetta. Tulevaisuudessa aluetta voidaan kehittää, mutta suunnittelussa tulee ottaa huomioon yksityisyys sekä veljestön asuinrakennusten läheisyys. Alue ei ole yleisesti auki vierailijoille.

3 LOPUKSI

2.8 Alueiden rakentamisesta ja ylläpidosta

Ensimmäinen ja kaikkein tärkein seikka alueiden kehittämisessä on järkevän ja johdonmukaisen hoidon vakiinnuttaminen luostarin viheralueille. Ensimmäisenä on hoidettava kuntoon ja korjattava se, joka on jo olemassa. Seuraavaksi on merkityksellistä saada hoito sille tasolle, että jatkossa viheralueet pystytään hoitamaan niin, että ne myös ovat taloudellisesti kannattavia kohteita. Uusia alueita ei kannata perustaa, jollei niiden hoitoa voida pitää yllä.

Luostarissa on paljon talkoolaisia, jotka ovat rakentamisen ammattilaisia, mutta hoito ei välttämättä ole juuri se asia, jota halutaan tehdä. Ensimmäiseksi olisikin oleellista saada järjestettyä luostariin puiston ylläpitoon erikoistunut talkoolaisporukka, jonka jäsenet voisivat tulla puutarhatöihin esimerkiksi viikkovuoroissa. Samaa järjestelmää on käytetty luostarin oppaiden suhteen. Kun hoito on asetettu järkeviin mittoihin ja alueet on kunnostettu helposti ylläpi-

dettävään kuntoon, on luostarin puistoa helppo hoitaa jatkossa. Samoin hoitoluokituksen ymmärtäminen helpottaa puiston pitämistä siistinä. Jos noudattaa tiettyä järjestelmällisyyttä, ei viheralueet pääse kasvamaan epäsiistiin kuntoon. Valamo on merkittävä kohde, sen viheralueilla on iso merkitys siellä vieraileville pyhiinvaeltajille. Koko paikan vetovoiman yhtenä perustana on esteettisesti kaunis kokonaisuus, joka tukee ihmisten hengellisyyden kaipausta.

2.9 Suunnitelmallista suunnittelua tarpeen mukaan

Suunnittelun tulee lähteä niistä lähtökohdista, jotka luostarilla on olemassa. Alueet kannattaa saattaa kuntoon osa kerrallaan. Tämä ajaa kahta asiaa. Se on taloudellisesti kannattavampaa ja samalla myös hoitoon osallistuvat ihmiset pääsevät ymmärtämään syvemmin, mistä viherympäristön hoidossa on kyse. Ensimmäiseksi on tärkeää hoitaa tekniset asiat kuntoon. Väärin valuvat vedet voivat aiheuttaa isoja kustannuksia jatkossa. Vedellä kun on taipumus aiheuttaa herkästi kosteusvahinkoja, joiden korjaaminen on hyvin kallista työtä. Kosteusvauriot taas aiheuttavat monenlaisia ongelmia rakennuksissa kuten homeita ja muita sisäilmaongelmia. Samoin ensimmäisten muutostöiden listalla on luostarin puuston uusiminen vaihe vaiheelta. Puiden kasvatusta on hidasta, jos halutaan, että jälkipolvillekin on isoja vanhoja ja arvokkaita puita, on niiden kasvattaminen syytä aloittaa heti. Samoin vanhat ja lahot puut on syytä poistaa, muistaen kuitenkin, ettei kantoja tule jättää nurmikoille. Ne nimittäin lahoavat todella hitaasti.

Suunnittelun esteettisen kokemuksen puolella kyse on taas asiakkaan, joka tässä tapauksessa on Valamon luostarin veljestö, mieltymys. Samoin ratkaisuja tehdessä on muistettava se, että Valamo on – kuten usein olen ilmaissut – siellä asuvan veljestön koti. Valamo on suomalainen ortodoksinen luostari. Se on isojen ja merkittävien kirkollisten tapahtumien näyttämö. Tästä syystä on toivottavaa, että luostarin puistolle riittää ymmärrystä myös laajemmassa ortodoksisessa kentässä. Monille kirkollisille vieraille Valamo on se vierailun kohokohta. Paikka, jossa vietetään aikaa. Luostarin puiston on siis syytä olla edustavassa kunnossa.

2.10 Seuraavaksi...

Tämän kehittämissuunnitelman keskeisenä tavoitteena on ollut osoittaa ja ehdottaa kehitettäviä elementtejä, joilla Valamoin luostarille voitaisiin tarjota entistä monimuotoisempaa viherympäristöä, joka palvelisi sekä asukkaita että matkailijoita. Toinen tärkeä tavoite on ollut selvittää, mitkä ovat ne hoidolliset toimenpiteet, joita Valamon puisto vaatii. Samalla tätä kehittämissuunnitelmaa voi käyttää myös oppaana, kun kyse on luostarin viheralueista.

Seuraavaksi tavoitteeksi olisi asetettava hoidon organisointi niin, että Valamon puisto on asianmukaisesti ylläpidetty koko vuoden. Joissain kohden on ehkä syytä pohtia, onko vanhat tutut tavat juuri parhaita ja kaikkein kannattavimpia metodeita hoidollisesti.

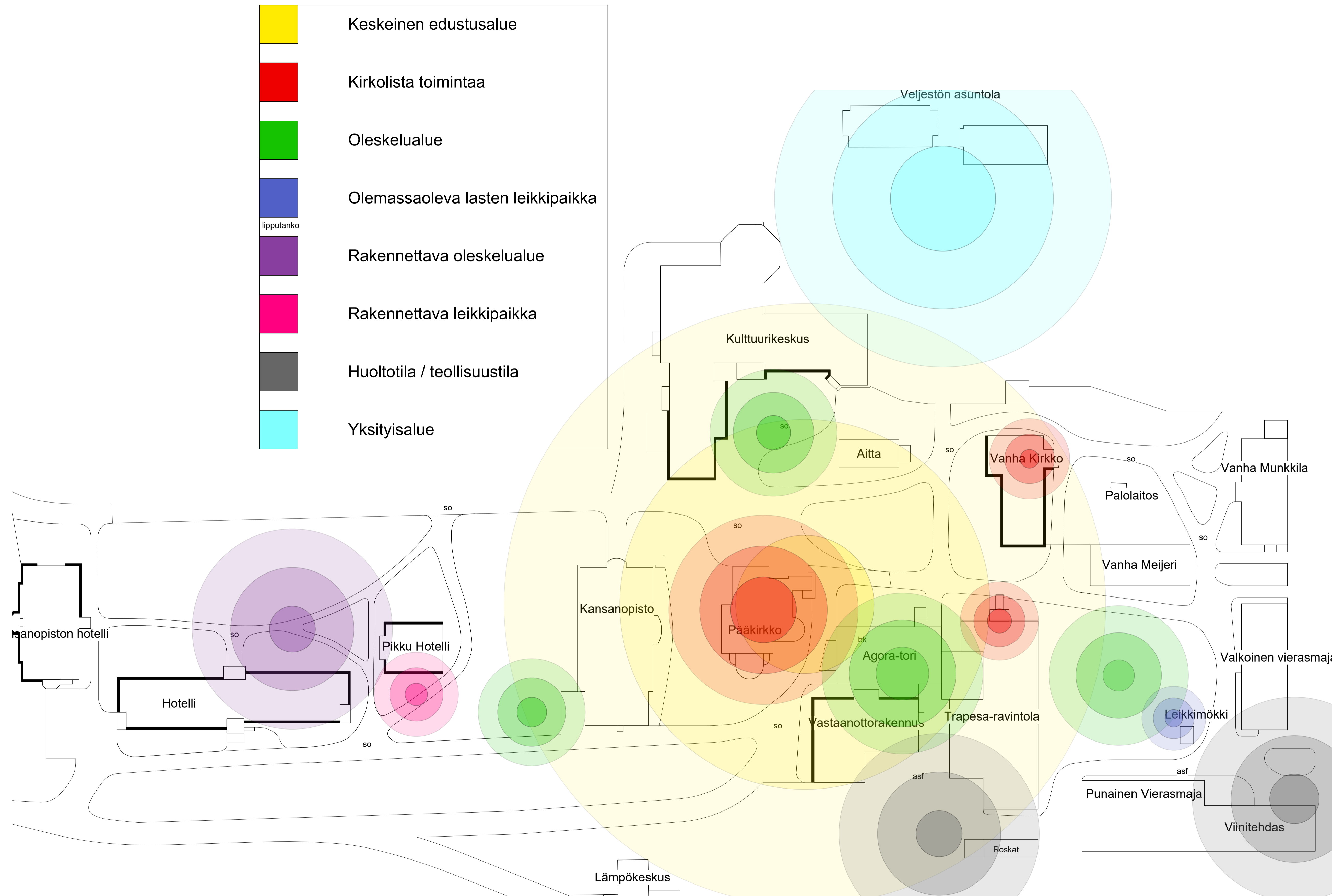
Valamon talkoolaisjärjestelmä avaa monia mahdollisuuksia, mutta vain silloin, jos talkoolaiset ovat sitoutuneita ja halukkaita oppimaan uusia asioita liittyen viheralueiden ylläpitoon. Puutarhanhoito ja kasvien kanssa toimiminen, kun ei kuitenkaan ole aivan niin yksinkertaista, vaan vaatii

pientä pohdiskelua laajemmassa mittakaavassa. Kasvi-
maailma kun ei varsinaisesti anna armoa, vaan toimii ku-
ten sen edellytykset vaativat.

Omana haaveenani on saada aikaiseksi Valamoon puis-
tonhoitoon erikoistunut ryhmä ihmisiä, jotka haluavat
tehdä työtä elävän materiaalin kanssa. Samoin tärkeää
olisi saada aikaiseksi tietynlainen työnjako alueelle. Luos-
tarissa vierailee paljon rakennustaitoisia ihmisiä. Monella
heistä on paljon kokemusta rakentamisesta, ja jatkossa
kun suunnitelmia toteutetaan, tämäkin ryhmä on otettava
mukaan.

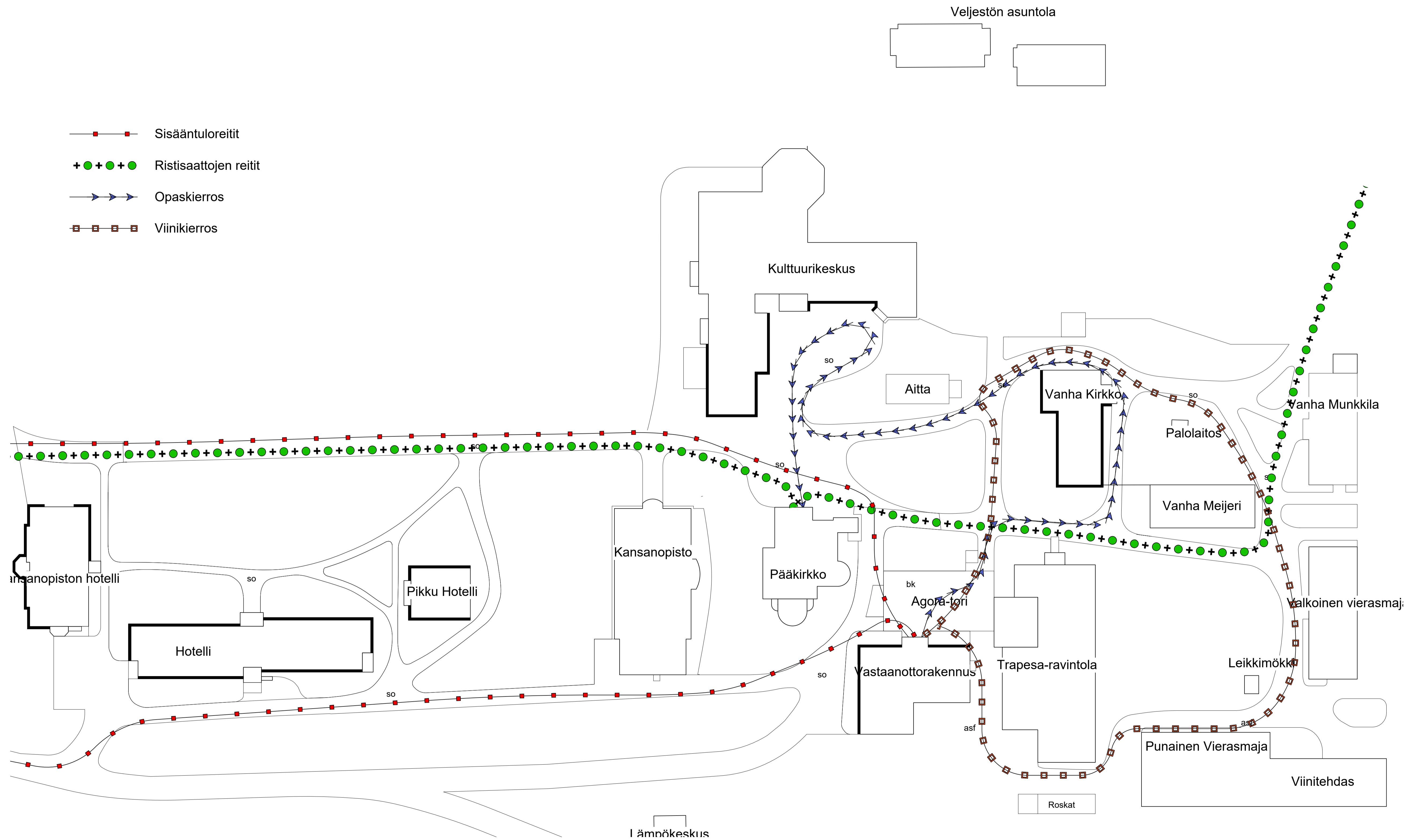
Luostarin alueet ovat laajat. Tämä kehittämissuunnitelma
keskittyi keskeisille alueille. Toivottavasti tulevaisuudessa
koko luostarin viherympäristö hautausmaineen saadaan
johdonmukaisen hoidon alaisuuteen.

Lopuksi kiitän luostarin johtajaa arkkimandriitta Sergeitä,
koko veljestöä, talkooporukkaa sekä henkilökuntaa kai-
kesta avusta, jonka sain tämän projektin aikana. Lisäksi
kiitän myös KP metropoliitta Panteleimonia, joka on ollut
merkittävä apu, kun kyseessä on ollut luostarin historia.

	Keskeinen edustusalue
	Kirkolista toimintaa
	Oleskelualue
	Olemassaoleva lasten leikkipaikka
	Rakennettava oleskelualue
	Rakennettava leikkipaikka
	Huoltotila / teollisuustila
	Yksityisalue

Kaupunginosa/kylä	Korttel/Tila	Tontti/Rtko	Viranomaisen merkintä	
Papinniemi		1: 57		
Rakennusmerkki	Pinnustaji		Pinnustuksen sisältö	
Viherrakentaminen	Vihersuunnitelma			
Rakennuskohde	Pinnustuksen sisältö		Mittakaava	
Valamon luostari Valamontie 42 79850 UUSI-VALAMO	Toiminnotkartta		1 : 500	
Suunnittelijan yhteystiedot	Työnumero	Pinnustuksen tunnus	Muutos	
Palokunnankatu 14 B 17, 13100 Hämeenlinna. +358400168093 Hämeen ammattikorkeakoulu.	1606	1606/2		
Vastuullinen suunnittelija	Päivämäärä	Suunnitteluala	Tiedosto	
Ville Mikko Johannes Paananen 29.11.2016, Hämeenlinna		VIHE 1	16062_valamon_luostari_29112016_toiminnot.pdf	

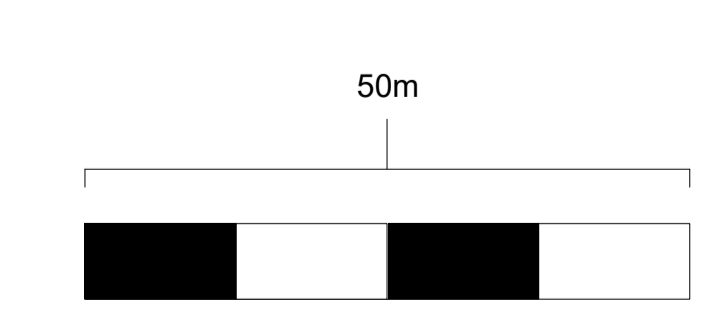
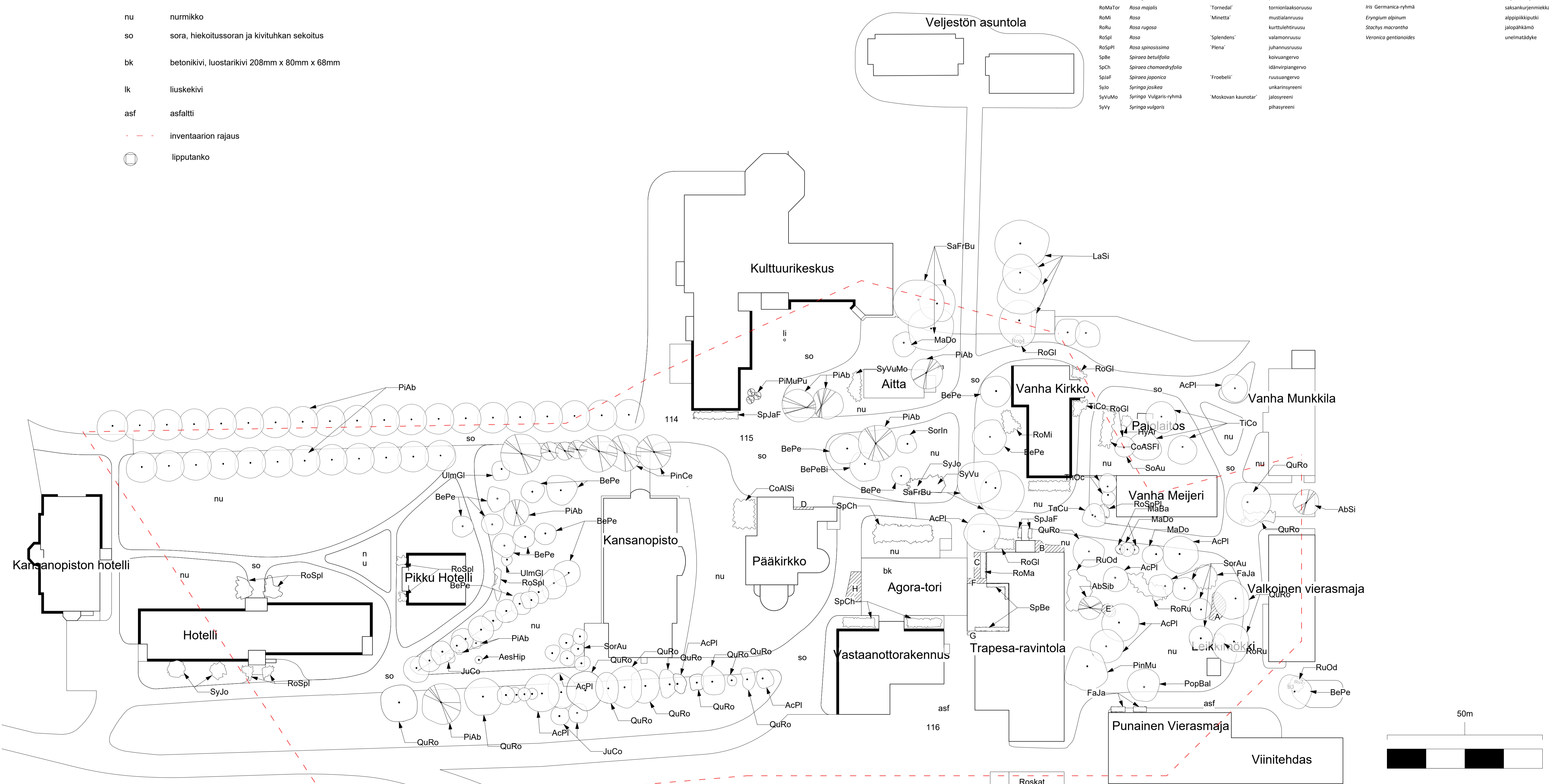
Kaupunginosakyla	Korttelit/tila	Tontti/RN:o	Viranomaisen merkintöjä	
Papinniemi		1: 57		
Rakennustoimenpide	Pihustuslaji		Vihersuunnitelma	
Viherrakentaminen				
Rakennuskohde	Pihustuksen sisältö		Mittakaava	
Valamon luostari Valamontie 42 79850 UUSI-VALAMO			Reiitit	1 : 500
Suunnittelijan yhteystiedot	Työnumero	Pihustuksen tunnus	Muutos	
Palokunnankatu 14 B 17, 13100 Hämeenlinna +358400168093 Hämeen ammattikorkeakoulu.	1606	1606/4		
Vastuullinen suunnittelija	Päivämäärä	Suunnitteluala	Tiedosto	
Ville Mikko Johannes Paananen 29.11.2016, Hämeenlinna		VIHE 1	16064_valamon_luostari_29112016_reiitit.pdf	

LIITE 4

- säilytettävä lehtipuu
- poistettava lehtipuu
- säilytettävä lehtipuu
- poistettava lehtipuu
- pensasryhmä
- perennaryhmä
- nu nurmikko
- so sora, hiekoitusoran ja kivituhkan sekoitus
- bk betonikivi, luostarikivi 208mm x 80mm x 68mm
- lk liuskekivi
- asf asfaltti
- inventaarion rajaus
- lipputanko

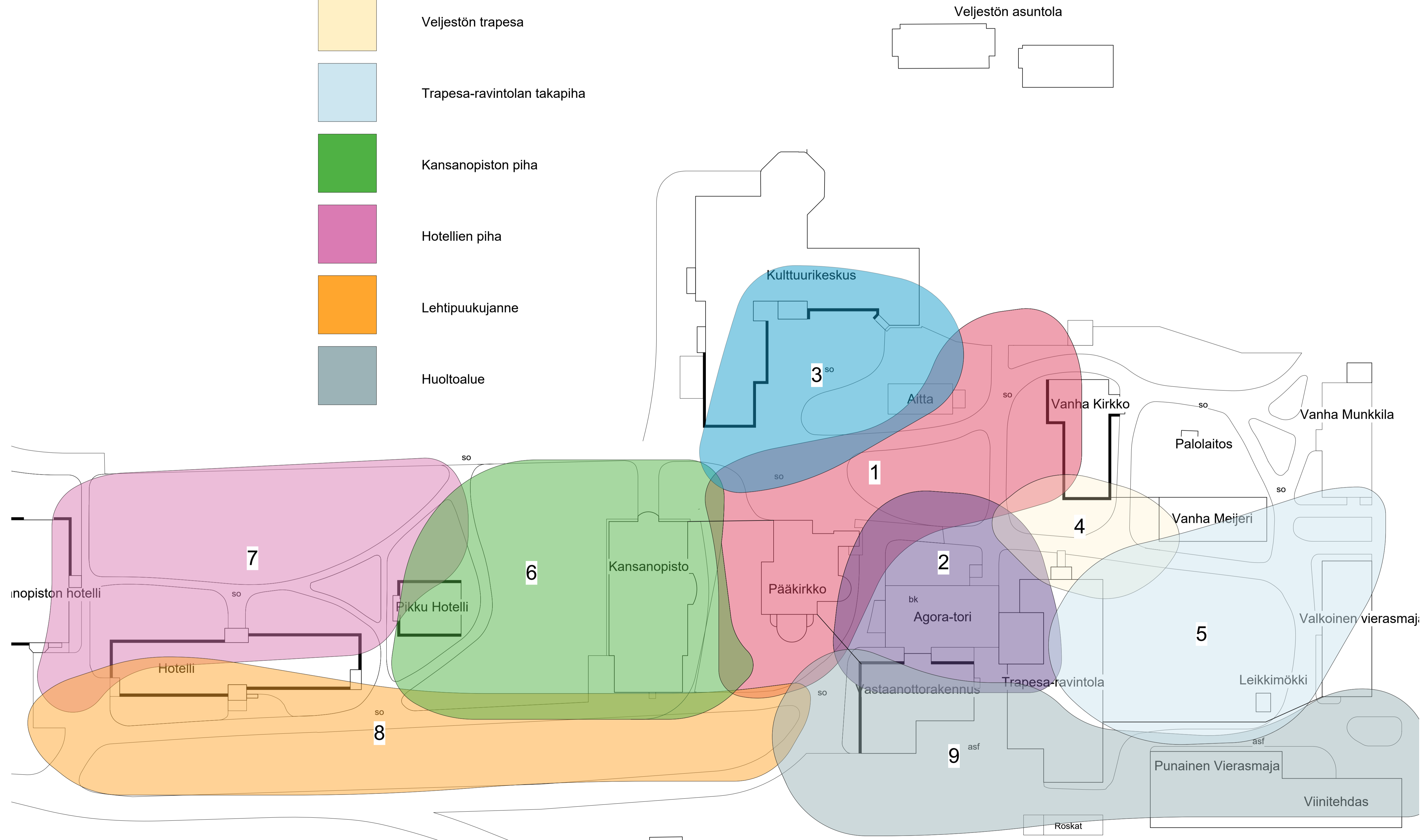
LYHENNE	LAJI	SUOMENKIELINEN NIMI	PERENNAT
AbSi	<i>Abies sibirica</i>	siperianjalas	A
AcPI	<i>Aster pluricaulis</i>	metsovahtera	
AesHip	<i>Aesculus hippocastanum</i>	hevoskastanja	
Be	<i>Betula</i>	koivu	B
BePeBi	<i>Betula pendula</i>	pirkalanköy	
JuCo	<i>Juniperus communis</i>	koivikkajala	
LaSi	<i>Larix sibirica</i>	siperianlehikuuksi	
MaBa	<i>Malus baccata</i>	marjomenapuu	
MaDo	<i>Malus domestica</i>	tarhaomenapuu	
PiAb	<i>Picea abies</i>	metsokuusi	C
PinMu	<i>Pinus mugo</i>	kääpiövuuminty	
PinMu	<i>Pinus mugo</i>	vuuminty	
PopBal	<i>Populus balsamifera</i>	balssimipoppeli	D
QuRo	<i>Quercus robur</i>	tamm	
SaFrBu	<i>Salku fragilis</i>	terijoutsalava	E
SorAu	<i>Sorbus aucuparia</i>	koivuhilja	
SorIn	<i>Sorbus intermedia</i>	ruotsinhilja	F
TaCu	<i>Taxus cuspidata</i>	japanimarjakuusi	
THOc	<i>Thuja occidentalis</i>	kanadantuja	G
TiCo	<i>Tilia cordata</i>	metsolehmus	
UlmGl	<i>Ulmus glabra</i>	vuorjalava	H
PENSAAT			
CoSFI	<i>Cornus alba subsp. Stolonyfera</i>	'Flaviramea'	keltauksakanukka
CoAlSi	<i>Cornus alba subsp. Stolonyfera</i>	'Sibirica'	korallikanukka
HyAr	<i>Hydrangea arborescens</i>		pallohortensia
RoGl	<i>Rosa glauca</i>		punalehiruusu
RoMaTor	<i>Rosa majalis</i>	'Torneda'	torniolaaksoruusu
RoMi	<i>Rosa</i>	'Minetta'	mustalannuusu
RoRu	<i>Rosa rugosa</i>		kurtulleiruusu
RoSpl	<i>Rosa</i>	'Splendens'	valamoruusu
RoSpPi	<i>Rosa spinosissima</i>	'Plena'	juhannuruusu
SpBe	<i>Spiraea betulifolia</i>		koivuangervo
SpCh	<i>Spiraea chamaedryfolia</i>		idänviirangervo
SpJaF	<i>Spiraea japonica</i>	'Froebeli'	ruusuangervo
SyJo	<i>Syringa joskeia</i>		unkarinisyreeni
SyVuMo	<i>Syringa vulgaris</i>	'Moskovan kaunotar'	jalosyreeni
SyVy	<i>Syringa vulgaris</i>		pihasyreeni

PERENNAT	A	B	C	D	E	F	G	H
Astilbe	<i>Astilbe Arendsi-ryhmä</i>							
Hosta	<i>Hosta undulata</i>							
Ligularia	<i>Ligularia przewalskii</i>							
Bergenia	<i>Bergenia gordalifolia</i>							
Hemerocallis	<i>Hemerocallis Hybridi-ryhmä</i>							
Inula	<i>Inula helenium</i>							
Lamium	<i>Lamium maculatum</i>							
Iris	<i>Iris sibirica</i>							
Iris	<i>Iris Germanica-ryhmä</i>							
Stachys	<i>Stachys macrantha</i>							
Hemerocallis	<i>Hemerocallis lilio-asphodelus</i>							
Ligularia	<i>Ligularia przewalskii</i>							
Hosta	<i>Hosta undulata</i>							
Moutteuccia	<i>Moutteuccia struthiopteris</i>							
Rodgersia	<i>Rodgersia aesculifolia</i>							
Ligularia	<i>Ligularia przewalskii</i>							
Hosta	<i>Hosta undulata</i>							
Iris	<i>Iris Germanica-ryhmä</i>							
Eryngium	<i>Eryngium alpinum</i>							
Stachys	<i>Stachys macrantha</i>							
Veronica	<i>Veronica gentianoides</i>							

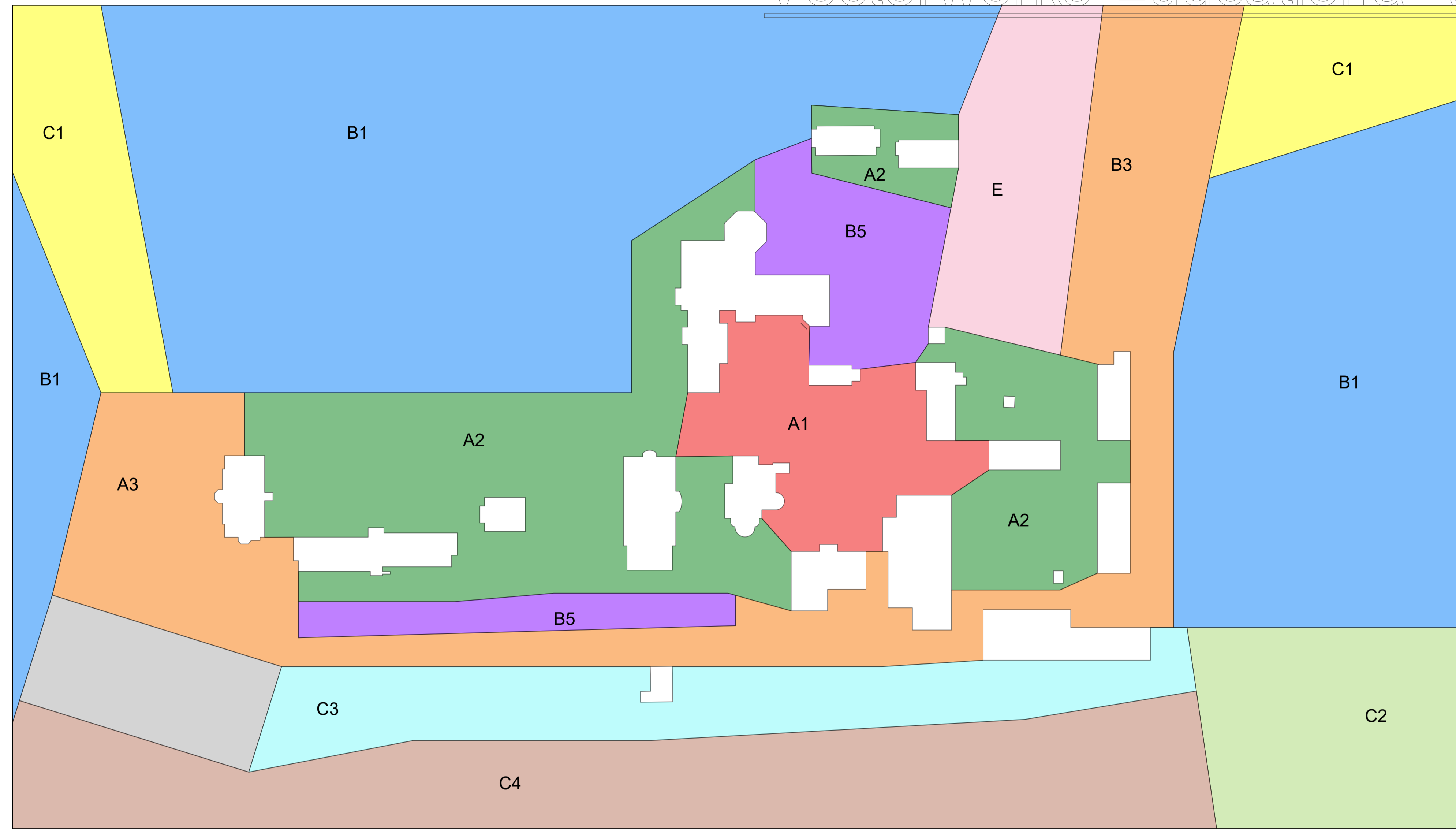

Kaupunginosasto	Korttelit/Alue	Toimitus	Vierailijamäärä
Papinniemi		1:57	
Rakennusohjelma			Pilvikuva
Viherrakentaminen			Viherrakentaminen
Rakennuskohde			Mittakaava
Valamon luostari Valamontie 42 79850 UUSI-VALAMO			Kasvillisuusinventario 1:500
Suunnittelijan yhteystiedot	Päivämäärä	Suunnittelija	Tiedosto
Palokunnankatu 14 B 17, 13100 Hämeenlinna. +358400168093 Hämeen ammattikorkeakoulu.	1606	1606/1	
Vuorokausi Ville Mikko Johannes Paananen 29.11.2016, Hämeenlinna		VIHE 1	1606_4_valamon_luostari_29112016_inventaario.pdf

- Kirkon edusta
- Agora-alue
- Kulttuurikeskuksen edusta
- Veljestön trapesa
- Trapesa-ravintolan takapiha
- Kansanopiston piha
- Hotellien piha
- Lehtipuukujanne
- Huoltoalue

Kaupunginosakylä	Kortteli/Tila	Tontti/RN:o	Viranomaisen merkintä	
Papinniemi		1: 57		
Rakennuslupien nro	Pinnustaj		Vihersuunnitelma	
Viherrakentaminen				
Rakennuskohde	Pinnustuksen sisältö		Mittakaava	
Valamon luostari Valamontie 42 79850 UUSI-VALAMO			Kehitettävät alueet	1 : 500
Suunnittelijan yhteystiedot		Työnnumero	Pinnustuksen tunnus	Muutos
Palokunnankatu 14 B 17, 13100 Hämeenlinna. +358400168093 Hämeen ammattikorkeakoulu.		1606	1606/3	
Vastuullinen suunnittelija		Päivämäärä	Suunniteluala	Tiedosto
Ville Mikko Johannes Paananen 29.11.2016, Hämeenlinna			VIHE 1	16063_valamon_luostari_29112016_alueet.pdf

- A1, Edustusvihheralue
- A2, Käyttövihheralue
- A3, Käyttö- ja suojaviheralue
- B1, Maisemapelto
- B5, Arvoniitty
- C1, Lähimetsä
- C2, Ulkoilu- ja virkistysmetsä
- C3, Suojametsä
- C4, Talousmetsä
- E, Erikoisalue. Igumenin puutarha, hoitoluokituksen ulkopuolella.

Kaupunginosasto	Korttel/Tila	Tontti/RN:o	Viranomaisen merkintä	
Papinniemi		1: 57		
Rakennusohje	Viherrakentaminen		Pinnustulaj	
			Vihersuunnitelma	
Rakennuskohde	Valamon luostari Valamonlie 42 79850 UUSI-VALAMO		Pinnustuksen sisältö	Mittakaava
			Hoitoluokitus	1 : 1000
Suunnittelijan yhteystiedot	Palokunnankatu 14 B 17, 13100 Hämeenlinna. +358400168093 Hämeen ammattikorkeakoulu.		Työnumero	Pinnustuksen tunnus
			1606	1606/5
Vesiuulinen suunnittelija	Päivämäärä	Suunnitteluala	Tiedosto	
Ville Mikko Johannes Paananen 29.11.2016, Hämeenlinna		VIHE 1	16061_valamon_luostari_29112016_hoitoluokitus.pdf	

Hoitosuunnitelma taulukko. Puuvartistekasvit, perennat sekä sipulit. Alueet A1, A2 ja A3.

Kevät- ja kesäkausi

maaliskuu	huhtikuu	toukokuu	kesäkuu	heinäkuu	elokuu
<ul style="list-style-type: none"> Omenapuiden kevätleikkaus. Pajujen, poppelien ja salavien leikkaus. 	<ul style="list-style-type: none"> Samana vuoden versoilla kukkivien pensaiden leikkaus. Lajit: angervot, kannukat ja lumimarjat. Ruusujen kevät leikkaus. Kevät siivous alkaa. 	<ul style="list-style-type: none"> Kevät siivous jatkuu. Istutusalueiden kanttaus, ja alueiden siivous. Kevät kitkentä. Nurmenleikkaus alkaa. Uusien puiden istutus. Marjakuusten siistimisleikkaus. 	<ul style="list-style-type: none"> Hoitoluokituksen mukainen viikkohoito alkaa. Säiden salliessa kesäkukkien istutus. Juhannuksen jälkeen vuorimäntyjen tyypistyleikkaus. Toukokuussa kukkineiden perentojen alas leikkaus. Kuihtuneiden sipulikukkien leikkaus. Kukinnan jälkeen leikattavien pensaiden hoitaminen. Lajit: syreenit. 	<ul style="list-style-type: none"> Heinäkuun lopulta keväällä vuotavien puiden leikkaus. Lajit: kirsikat, luumut, tuomet, hevoskastanjat, jalopähkinät, koivut ja vaahterat. Myös tammet voidaan leikata tässä vaiheessa. Kesäkuussa kukkineiden perentojen alas leikkaus. 	<ul style="list-style-type: none"> Heinäkuussa kukkineiden perentojen alas leikkaus. Uusien puiden istutus.

Hoitosuunnitelma taulukko. Puuvartistekasvit, perennat sekä sipulit. Alueet A1, A2 ja A3.

Syys- ja talvikausi

syyskuu	lokakuu	marraskuu	joulukuu	tammikuu	helmikuu
<ul style="list-style-type: none"> • Uusien kasvien istutus • Sipulikasvien istutus, • Kesäistutuksista syysistutuksiin siirtyminen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ruusujen syysleikkaus. • Perennojen alas leikkaus. • Istutusalueiden syyskunnostaminen. 				<ul style="list-style-type: none"> • Havujen leikkaus. Lajit: pihdat, kuuset, tuijat ja katajat.